
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

EBEVEYN TEKNOFERANSI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Gökçen Özdemir

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gökçen

Soyadı : ÖZDEMİR

Bölümü : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : …/…/…

TEZİN

Türkçe Adı : Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğinin Geliştirilmesi

İngilizce Adı : Development of the Parental Technoference Scale

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Gökçen ÖZDEMİR

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gökçen ÖZDEMİR tarafından hazırlanan "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğinin Geliştirilmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ

(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Başkan: Doç. Dr. Fatma Elif ERGİN

(Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi) .....

Üye: Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ

(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Tez Savunma Tarihi: 21/10/2024

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

Dijital dünyada ebeveyn olanlara

TEŞEKKÜR

Araştırmamın başından itibaren akademik desteğini, ilgisini, rehberliğini ve nezaketini her zaman hissettiğim saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecimde değerli görüşleriyle katkıda bulunan Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ, Prof. Dr. Neslihan AVCI, Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN, Doç. Dr. Seda SAKARYA, Doç. Dr. Alev ÜSTÜNDAĞ, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP'a teşekkür ederim. Araştırmamın analizinin yapılması ve raporlaştırılmasında büyük yardımı dokunan, değerli vaktini ayıran Doç. Dr. Fulya BARIŞ PEKMEZCİ'ye çok teşekkür ederim. Kıymetli görüşleri ve önerileriyle araştırmama katkı sağlayan jüri üyelerim Prof, Dr. İlkay ULUTAŞ'a ve Doç. Dr. Fatma Elif ERGİN'e içtenlikle teşekkür ederim.

Hayatım boyunca daima desteğini ve sevgisini hissettiğim, her türlü imkanı sunan, bana her zaman güvenen ve en büyük destekçilerim sevgili abime ve canım babama sevgilerimi ve teşekkürlerimi iletiyorum.

Veri toplama sürecinde, bana yardımcı olan bütün yakınlarıma ve araştırmama katılan bütün ebeveynlere teşekkür ederim.

EBEVEYN TEKNOFERANSI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Gökçen Özdemir

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım 2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, 48-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin, ebeveyn teknoferanslarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Araştırmada, "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Nicel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışma betimsel tarama modelindedir. Araştırmada; kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubuna uygun, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan ve 2023-2024 eğitim öğretim döneminde okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay aralığında çocuğa sahip 737 ebeveyn oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Demografik Bilgi Formu" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" kullanılmıştır. "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin kapsam geçerliği için uzman görüşleri alınmış; yapı geçerliği için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Araştırma bulguları neticesinde "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nden elde edilen puanların güvenilir olduğu kanıtlanmış ve ölçeğin üç boyuttan elde edilen puanlarının hem ayırıcı hem de yakınsak geçerliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha değeri "Ebeveyn teknoferansı özellikleri" boyutunda .90, "Ebeveyn teknoferansının çocuğa yansımaları" boyutunda .93, "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" boyutunda .70 olduğu bulunurken "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin Cronbach Alpha değeri .92 olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucunda "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin 36 maddeden ve 3 boyutlu bir yapıdan oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Teknoferans, Ebeveyn Teknoferansı, Okul Öncesi Dönem
Sayfa Adedi : xv + 80
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ

DEVELOPMENT OF THE PARENTAL TECHNOFERENCE SCALE

(M.S. Thesis)

Gökçen Özdemir

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November 2024

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a scale to determine the parental technoferences of parents of children aged 48-72 months. In the study, the validity and reliability study of the "Parental Technoference Scale" was conducted. This study, in which the quantitative research approach was adopted, is in the descriptive scanning model. In the study; 737 parents with children aged 48-72 months, living in various provinces of Turkey and attending preschool education in the 2023-2024 academic year, were formed by using the snowball sampling method. The "Demographic Information Form" and the "Parental Technoference Scale" developed by the researcher were used to collect the data. Expert opinions were obtained for the content validity of the "Parental Technoference Scale"; Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) were conducted for the construct validity. As a result of the research findings, it was determined that the scores obtained from the "Parental Technoference Scale" were proven to be reliable and that the scores obtained from the three dimensions of the scale had both discriminant and convergent validity. The Cronbach Alpha value of the sub-dimensions of the scale was found to be .90 for the "Parental technoference characteristics" dimension, .93 for the "Reflections of parental technoference on the child" dimension, and .70 for the "Precautions taken by parents to reduce the use of smart devices" dimension, while the Cronbach Alpha value of the "Parental Technoference Scale" was found to be .92. As a result of the research, it was determined that the "Parental Technoference Scale" was a valid and reliable scale consisting of 36 items and a 3-dimensional structure.

Key Words : Technoference, Parental Technoference, Preschool Period
Page Number : xv + 80
Supervisor : Assistant Prof. Serap Demiriz

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU iv

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii

JÜRİ ONAY SAYFASI ii

TEŞEKKÜR v

ÖZ vi

ABSTRACT viii

İÇİNDEKİLER x

TABLOLAR LİSTESİ xiii

ŞEKİLLER LİSTESİ xiv

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ xv

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

Problem Durumu 1

Araştırmanın Amacı 4

Araştırmanın Önemi 4

Araştırmanın Varsayımı 6

Araştırmanın Sınırlılıkları 7

Tanımlar 7

BÖLÜM II 8

KAVRAMSAL ÇERÇEVE 8

Gelişen Teknoloji ve Değişim 8

Gelişen Teknoloji ile Gelen Değişimin Aile ve Çocuk İletişimine Etkileri 10

Teknoferans 12

Ebeveyn Teknoferansı 12

Ebeveyn Teknoferansının Ebeveyn Çocuk İlişkilerine Yansımaları 17

Teknoferans İle İlgili Yapılan Araştırmalar 22

BÖLÜM III 28

YÖNTEM 28

Araştırmanın Modeli 28

Çalışma Grubu 29

Veri Toplama Araçları 34

Gönüllü Olur Formu 34

Demografik Bilgi Formu 34

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği 34

Ebeveyn Teknoferans Ölçeği'nin Geliştirilme Süreci 35

Madde Havuzunun Oluşturulması 35

Uzman Görüşünün Alınması 37

Pilot Uygulama 38

AFA Uygulaması 38

DFA Uygulama 39

Verilerin Toplanması 39

Etik İzin 39

Verilerin Analizi **39**

BÖLÜM IV **40**

BULGULAR VE YORUM **40**

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Analizler **40**

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Faktör Yapısının Keşfedilmesi **40**

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Faktör Yapısının Doğrulanması **49**

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne İlişkin Güvenirlik, Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Analizleri **50**

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne İlişkin Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Analizleri **52**

BÖLÜM V **54**

SONUÇ VE ÖNERİLER **54**

Sonuç **54**

Öneriler **55**

Araştırmacılara Yönelik Öneriler **55**

KAYNAKLAR **56**

EKLER **78**

EK 1. Etik Komisyon İzni **79**

EK 2. Gönüllü Olur Formu **80**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Açımlayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özellikleri* 30

Tablo 2. *Açımlayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Ebeveynlerin Yaşadıkları İller* 31

Tablo 3. *Doğrulayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özellikleri* 32

Tablo 4. *Doğrulayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Ebeveynlerin Yaşadıkları İller*..... 33

Tablo 5. *KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları* 41

Tablo 6. *Özdeğerler, Faktör Yükleri ve Faktörler Arası Korelasyon Değerleri* 42

Tablo 7. *Dört Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri* 44

Tablo 8. *Üç Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri* 46

Tablo 9. *Ölçeğe İlişkin Faktör Yapısı ve Faktör İsimleri* 48

Tablo 10. *Özdeğerler, Açıklanan Varyans Oranları ve Faktörler Arası Korelasyonlar* 49

Tablo 11. *Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri* 50

Tablo 12. *Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği ve Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Katsayıları* 51

Tablo 13. *Ölçeğe İlişkin Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Katsayıları* 52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ebeveyn teknoferansı ölçeğinin geliştirilme süreci 35

Şekil 2. Dört faktörlü yapıya ilişkin yamaç eğim grafiği 42

Şekil 3. Ebeveyn teknoferansı ölçeğinin üç boyutunun içeriği 53

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ASV	Varyansın Karesinin Ortalaması
AVE	Ortalama Açıklanan Varyans
AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
CFI	Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
CR	Bileşik Güvenirlik
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
KMO	Kaiser Meyer Olkin
ML	Maksimum Olabilirlik
MSV	Maksimum Ortak Varyans
RMSEA	Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü
SRMR	Standartlaştırılmış Ortalama Hataların Karekökü
TEF	Temel Eksen Faktörleştirme
TLI	Normlaştırılmış Uyum İndeksi
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WLSMV	Çapraz Ağırlıklı En Küçük Kareler

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırma konusu ile ilgili tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Son yıllarda büyük bir hızla gelişim gösteren iletişim teknolojisi, insanların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir (Akbağ & Sayıner, 2021; Olak vd., 2021). İletişim teknolojisinin beraberinde getirdiği akıllı cihazların taşınabilir, pratik ve çok amaçlı olması bu cihazların dünya çapında yaygın hale gelmesini sağlamıştır (Lemola vd., 2014; Terras & Ramsay, 2016; Zhu & Cheng, 2024).

Bilgi ve iletişim teknolojisinin en baskın ögesi akıllı telefonlardır. Akıllı telefonlar, son birkaç yılda hayatın neredeyse ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir (Elamin vd., 2024; Parasuraman vd., 2017; Paulus vd., 2024; Salles, Basso & Leonel, 2024). Yapılan araştırmalar, farklı yaş gruplarındaki bireylerin akıllı cihaz kullanım oranlarına ve bu oranlardaki artış ile beraber bireylerin yaşamları üzerinde farklı etkilerine odaklanmaktadır (Qiao & Liu, 2020; Mayerhofer vd., 2024; Stockdale, Coyne & Padilla-Walker, 2018; Zayia vd., 2021).

Akıllı cihaz kullanımı yaygınlığı çok küçük yaşlara kadar inmiştir. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren akıllı telefon ve tablet kullanıcıları olmuştur. Geniş bir perspektifle bakıldığında, aile ortamında, çocukların ve ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımları ebeveyn-çocuk iletişimini, birlikte boş zamanlarını değerlendirmelerini ve günlük rutinlerini hızla

değiştirme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir (Benedetto & Ingrassia, 2019). Akıllı telefon sahibi olma oranlarının ve akıllı cihazlarla harcanan saatlerin artmasıyla ailedeki her bireyin daha fazla ekran süresine maruz kalma olasılığı yükselmektedir (Courtney & Nowakowski-Sims, 2018). Wartella ve diğerleri (2014) çalışmalarında ebeveynlerin dijital medya araçları (televizyon, tablet, bilgisayar gibi) kullanımlarının günde yaklaşık dokuz saat olduğu ve akıllı telefon kullanımlarının üç saat olduğunu belirtmiştir. Kırık (2014) 0-6 yaş aralığında çocuğa sahip aileler ile yaptığı çalışmada ebeveynlerin yarısından fazlasının internette geçirdiği sürenin günde 2 saatin üzerinde olduğunu bulmuştur. Dijital 2024 Global Genel Bakış ve Türkiye Raporu'nda bireylerin internet kullanımının günde 7 saat 6 dakika olduğu ve %93,8'inin mobil bağlantı sahibi olduğu belirtilmiştir (UAB, 2024). 6-15 yaş arası çocukların %76,1'inin telefon kullanıcı olduğu bulunurken internet kullanım oranının %91,3 olduğu bulunmuştur (TUİK, 2024). Türkiye'deki Ebeveyn ve Çocukların İnternet Kullanım Alışkanlıkları Araştırması'na göre günlük olarak (neredeyse her zaman) babaların %26,4'ü ve annelerin %16,8'i internet kullandıkları tespit edilmiştir (BTK, 2023).

Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda daha çok çocuklar ve ergenler tarafından teknolojik cihazların kullanılması ve ailelerin algıları incelenirken son dönemlerde ebeveynlerin dijital cihaz kullanım alışkanlıklarına odaklanan çalışmaların olduğu görülmektedir (Akyürek, 2020; Aydın & Birol, 2020; Davidovitch, Shrem, Golovaty, Assaf & Koren, 2018; Fitzpatrick vd., 2024; McDaniel vd., 2024; Newsham, Drouin & McDaniel, 2018; Nyugen, 2024; Ochoa, Reich & Farkas, 2020; Pazarcıkcı, 2024; Paulus vd., 2024; Vanden Abeele, Abels, Hendrickson, 2020; Yalçın & Erden, 2018). Ebeveynler giderek daha fazla akıllı cihaz kullandıklarından dolayı akıllı cihaz kullanımlarının ebeveyn-çocuk etkileşimlerine etkilerini inceleyen araştırmaların sayısı artmaktadır. Bu noktada, McDaniel ve Coyne (2016) tarafından başta akıllı telefonlar olmak üzere teknoloji aracılığıyla yüz yüze etkileşimlerin kesintiye uğraması olgusu literatürde "teknoferans" olarak adlandırılmıştır. Mackay, Komanchuk, Hayden ve Letourneau (2022) göre teknoferans ebeveynler tarafından kabul edilen ve çocuklar tarafından fark edilen bir davranıştır.

Ebeveyn teknoferansı ailenin kaliteli vakit geçirmesi gereken zamanları olumsuz bir şekilde etkileme potansiyeline sahiptir. Örneğin, oyun zamanı ebeveyn ve çocuk ilişkisi için oldukça önemli iken dijital cihazların kullanılması ebeveynlerin dikkatini çocuklarından uzaklaştırabilir (Newsham, Drouin & McDaniel, 2018; Shao vd., 2024). Bu durumda

ebeveyn-çocuk ilişkisini etkilemekle birlikte çocuk için gelişimsel anlamda olumsuz çıktıları olabilir (McDaniel & Radesky, 2018). Örneğin, Ochoa, Reich ve Farkas'ın (2020) ABD'de yürüttükleri araştırmada yüksek, orta ve düşük gelirli bölgelerde kamuya açık ortamlarda gerçek zamanlı, doğal olarak meydana gelen etkileşimleri görmek için 4 yaşına kadar olan çocuklar ve bakım verenleri incelemiştir. Araştırma sonucunda bakım verenlerin mobil cihaz kullandıklarında; ortak dikkat gösterme, çocuklarıyla etkileşim başlatma, konuşma ve olumlu duygular gösterme olasılıklarının daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Yüz yüze etkileşimlerden teknoloji tabanlı etkileşimlere doğru bir kaymanın olmasının ailelerin günlük iletişimlerini etkileme potansiyelinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Knitter & Zemp, 2020). Erken yıllarda ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin önemi göz önüne alındığında teknoferans çocuk gelişiminde problemlere yol açabilir (Bordeleau, Bernier & Carrier 2012). Çocuklar ilkokula başlamadan önce aileleriyle birlikte evde önemli miktarda zaman geçirmeleri muhtemel olduğundan ilk beş yıldaki teknoferans etkisinin araştırılması çok önemlidir (Smith, Landry & Swank 2020). Dünya çapında teknolojik cihazların kullanımındaki artış; ebeveyn teknoferansı, ebeveyn çocuk ilişkilerinin kalitesi ve çocukların sağlığı ve gelişimi için potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır (Mackay, Komanchuk, Hayden & Letourneau 2022; Okechukwu Adeoye, Barillas & Nobilio, 2024). Sergent (2020) ailelerin teknoloji kullanımlarına yönelik araştırmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uluslararası alandaki araştırma sonuçlarına bakıldığında, ebeveyn teknoferansının çocukların gelişimlerine, aile içinde etkileşime ve etkileşimin niteliğine olumsuz etkisi olduğu görülmektedir. Farklı gelişim döneminde olan çocukların davranışları ve psikolojik yapıları üzerinde olası olumsuz etkilerinin olduğu ve yüz yüze iletişim kurmada bir engel oluşturduğu belirtilmektedir (Golen & Ventura, 2015; Johnstone, 2024; Krogh vd., 2021; Myruski vd., 2017; Radesky, Miller & Rosenblum, 2015). Çocukların gelişiminde nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşiminin çok değerli olduğu bilinirken akıllı cihazların bu etkileşimi kesintiye uğratmasını ele alan ulusal çalışmaların yapılması önemlidir. Hem ebeveyn teknoferansının incelenmesi hem de ileri zamanda yapılacak araştırmalarda ebeveyn teknoferansı ile çeşitli değişkenlerin irdelenmesi için ebeveyn teknoferansını belirlemek amacıyla bir ölçeğe ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Ebeveyn teknoferansının bilinmesi, olabilecek sorunlar ortaya çıkmadan önce müdahale edilmesi için önem arz etmektedir. Bu

düşünceden hareketle 48-72 aylık çocukların ailelerinin, ebeveyn teknoferanslarının ölçülmesi için bir araç geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin, ebeveyn teknoferanslarını belirlemeye yönelik "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"ni geliştirmektir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1) Geliştirilen Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin yapı geçerliği var mıdır?

2) Geliştirilen Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği güvenilir midir?

Araştırmanın Önemi

Akıllı telefonların adeta bir 'uzuv' olarak adlandırılması hem ihtiyaca hem de sıklıkla kullanımına vurgu yapmaktadır (Kumruangrit, Tansuwat, Marat, Phothiwichit & Phichitsiri, 2022). Sadece bir cihaz değil aynı zamanda hayatın akıllı bir parçası haline gelmektedir (Szyjewski & Fabiask, 2018). Akıllı telefonlar yalnızca yetişkinlerin değil çocukların, ergenlerin hatta bebeklerin elinde sıklıkla görülen bir konumdadır. Bu nedenle ebeveynler ve/veya aile üyeleri, çocuklar için akıllı cihazların kullanımını desteklemede ve sınırlamada büyük rol oynamaktadır (Kumruangrit, Tansuwat, Marat, Phothiwichit & Phichitsiri, 2022). Çocukla çalışan uzmanlar tarafından gerek araştırma sonuçlarında gerekse ailelerle yüz yüze görüşmelerde çocukların dijital cihaz kullanımları hakkında öneriler ve bilgilendirmeler yapılarak bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Ancak son yıllarda ebeveynlerin de sıklıkla dijital cihazlarla vakit geçirdikleri bilinmektedir.

Devamlı ve hızla gelişen teknolojik cihazlar, sahip olduğu birçok fonksiyonla her yaş grubundan bireyin ilgisini çekmekte ve dijital cihazların günlük hayatta kullanımları yaygın hale gelmektedir. Covid-19 pandemi süreci ile birlikte okul öncesi eğitimden yüksek öğrenime kadar birçok kurum ve kuruluşun çevrim içi öğretime geçmesiyle beraber dijital cihazların kullanımı artmıştır (Can Yalçın & Begenirbaş, 2021). Pandemi sürecinde ev ortamında uzun süreli kalışlarla birlikte ailelerin daha fazla akıllı cihaz kullanımına yöneldiği ve daha sonraki dönemlerde artan akıllı cihaz kullanımının devam edeceği

düşünülmektedir. Mobil teknoloji kullanan her bireyin bu durumdan etkilenerek günlük hayattaki etkileşimlerine yansıyabileceği düşünülmektedir. Glassman ve diğerleri (2024) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 salgını sebebiyle işte veya okulda yaşanan değişiklikler bireylerin hayatında artan teknoloji müdahalesi ile ilişkilendirmiştir.

Alan yazın incelendiğinde farklı bir çocukluk, dijital dünya, dijital ebeveynlik gibi yeni bir düzeni vurgulayan kavramlarla karşılaşılmaktadır (Akan, Keskin & Şener, 2024; Akkoyunlu & Pınar, 2024; Aral, 2022; Bağcı Çetin, 2024; Dere, 2024; Harmandar Ergül & Işıkoğlu, 2024; İnan Kaya, Mutlu Bayraktar & Yılmaz, 2018; Köksal, 2021; Manap, 2024; Manap & Durmuş, 2020; Sağlam, 2024; Üstündağ, 2024; Yaman, Yurdakul, Akbulut & Dönmez, 2024; Yazıcı & Özcan, 2021; Yıldırım, 2024). Bahsedilen bu kavramlarla çocukluk ve ebeveynlik için değişime uğrayan ya da uğramaya başlayan yeni bir yapıdan söz edilebilir. Bu durum, yeni bir yapıya vurgu yaptığı gibi farklı sorunları beraberinde getirmektedir. Meydana gelen farklı sorunları belirlemek ve çözüm yolları bulabilmek için çeşitli araştırmalarla mevcut durum tespit edilmelidir. Günümüzde ailelerin akıllı cihaz kullanım alışkanlıkları ve bu doğrultuda değişen aile içi ilişkileri ile ilgili daha fazla araştırmaya gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin dijital cihazları kullanımları alışkanlık haline geldikçe dikkatleri ekranlara kayıp, çocukları yönünde tekno-ihmali beraberinde getirebilir. Ebeveynlerin dikkati akıllı cihazlarda olabileceği için çocuklar kendilerini ihmal edilmiş ya da önemsenmemiş hissedebilir (Goodwin, 2018, s. 63). 0-5 yaş arası çocuğuyla birlikte bekleme salonlarında ve oyun alanlarında gözlemlenen ebeveynlerin, telefonlarını kullanmadıkları zamanlara kıyasla, telefonlarını kullanırken çocuklarının dikkat çekme isteklerine yanıt verme olasılıklarının beş kat daha azaldığı belirtilmiştir. Çocuğa verilen yanıtların geciktiği, olumlu etkinin azaldığı ve çocuğa daha az odaklanıldığı görülmüştür (Vanden Abeele, Abels & Hendrickson 2020). Sundqvist, Heimann ve Koch (2020) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin kendi değerlendirmeleriyle algılanan teknoferans düzeyleri ve 4-5 yaşındaki çocuklarının davranışları incelenmiştir. Araştırmada, ebeveyn ve çocuğun cep telefonu kullanımına bağlı olarak görülen teknoferansın birbiri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin sorunlu cep telefonu kullanımının çocuklarda duygusal semptomlar, akran sorunları gibi içselleştirilmiş davranış problemlerinin varlığı; aynı zamanda çocuk ve yetişkin teknoferansı ile ilişkili olduğu görülmüş; çocukların olumlu sosyal davranışı, teknoferans ile negatif yönde anlamlı bir ilişki göstermiştir. Bu bilgiler ışığında ebeveyn teknoferansının

araştırılmasının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn teknoferansı ile ilgili ulusal alan yazında çalışmaların az olduğu görülmektedir. Literatür taraması sonucunda teknoferans ve ebeveyn teknoferans ile uluslararası kaynaklarda farklı ölçeklerin olduğu görülmektedir (McDaniel & Coyne, 2016a; McDaniel & Coyne, 2020; McDaniel & Radesky, 2018; Szymanska, 2023). Ulusal alan yazında "Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği ve Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği"nin uyarlanması yapılmıştır (Özcan & Tezel Şahin, 2023).

Bu araştırmada, 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte geçirdikleri ortak zaman dilimlerinde teknoloji müdahalesini incelemek için ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ulusal alan yazında yeni bir kavram olması itibari ile elde edilen sonuçların alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocukların akıllı cihazlarda hangi içeriklerle karşılaştığı, günlük yaşamlarında akıllı cihazı kullanım oranları vb. durumlar önemlidir. Çocukların teknolojiyi bilinçli ve kontrollü kullanmasında ailelere birtakım sorumluluklar düşmektedir. Ailelerin çocuklarına teknoloji kullanımında rehber olması gerekmektedir (Kurtoğlu Erden & Uslupehlivan, 2021). Ancak akıllı cihaz kullanımının neredeyse her yaşta görülmesi sebebiyle ebeveynlerin de kendi akıllı cihaz kullanımı konusunda bilinçsiz davranışları doğru rol model olmasını engelleyebileceğini düşündürmektedir. Yapılan araştırma, teknoloji kullanımı ile birlikte aslında aile içi iletişimini temelinde bulunduran "teknoferans" kavramı ile ilgili farkındalık yaratacaktır. Ebeveynlerin sadece çocuklarının akıllı cihaz kullanımına değil kendi kullanımlarına da dikkat etmeleri ve rol model olmalarının önemine bu çalışma ile dikkat çekilmesi düşünülmektedir. Ayrıca aile ortamlarında yaşanan teknoferansı izleme, önleme ve müdahale çalışmalarına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımı

Yapılan çalışmada geliştirilen Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin ebeveynler tarafından objektif bir şekilde cevaplandığı varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan, 48-72 ay arası çocukların ebeveynleri ile sınırlıdır.
2. Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Teknoferans: Dijital ve mobil teknoloji cihazları nedeniyle kişilerarası etkileşimlerde veya birlikte geçirilen zamandaki günlük kesintilerdir (McDaniel, 2015).

Ebeveyn Teknoferansı: Ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanımı nedeniyle aile üyeleriyle aynı ortamda bulunurken yüz yüze iletişim, etkileşim veya birlikte geçirilen zamanda düzenli kesintiler olarak tanımlanmaktadır (McDaniel & Radesky, 2018).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümünde; gelişen teknolojiyle birlikte toplumsal ve aile içi iletişimde değişim, teknoferans, ebeveyn teknoferansının ebeveyn-çocuk etkileşimine yansımaları ile ilgili bilgilere ve teknoferansla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Gelişen Teknoloji ve Değişim

Teknoloji, üretim ve sanayi sürecinin bir parçası olarak bu süreçlerin etkili ve verimli şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılan bilgi ve becerilerin bütünüdür (Şenel & Gençoğlu, 2003). Gulati (2008) teknoloji kullanmayı öğrenmenin küresel bir olgu haline geldiğini belirtmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojisi son yıllarda popüler bir konu haline gelmektedir (Luo vd., 2024). Son zamanlarda, yaşanan dijital çağın önemli gelişmelerinden olup toplumda kayda değer değişimlere yol açmaktadır. Norris (2005) bilgi ve iletişim teknolojilerinin yayılmasının eğitime erişimin genişletilmesi, çeşitli eğitim olanaklarının yaratılması, sosyal ağların genişletilmesi gibi etkenleri ile birlikte önemli sosyal sonuçlar doğuracağını belirtmektedir.

Teknoloji çok hızlı bir şekilde gelişerek telefon, televizyon, radyo gibi iletişim araçlarında; ulaşımda; eğitimde kısacası insanların günlük hayatlarında önemli bir parça haline gelmiştir (Bacanak, Karamustafaoğlu & Köse, 2003; Olak vd., 2021).

Teknoloji gelişebilir-geliştirilebilir yapısı sayesinde sürekli değişim göstermektedir (Rajani & Chandio, 2004). Hoehe ve Thibaut (2020) dijital devrimin dünyayı ve bireylerin yaşamını değiştirmekte ve değiştirmeye devam etmekte olduğunu belirtmektedir. Teknolojinin

gelişmesi ile birlikte beraberinde getirdiği değişiklikler günlük hayatta farklı etkiler göstermektedir (Rajani & Chandio, 2004). Teknolojinin giderek yaygınlaşması hem dış faktör hem de iç faktör olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda etkileri bulunmaktadır (İçli, 2001).

II. Dünya Savaşı sonrasında önemi artan bilim ve teknoloji politikalarını geliştirme girişimleri teknolojinin ülkeler/toplumlar için güçlü olduğunu göz önüne sermektedir (Kara, 2017). Teknoloji, ülkelerin üstünlüğünü ortaya koyan önemli bir parametre haline gelmiştir (Şenel & Gençoğlu, 2003). Bilimdeki ve teknolojideki ilerlemeler insan gücünü gösteren elzem faktörlerden biri olmuştur (Demirel, 2009).

Dijital çağın en önemli bileşeni internettir (Havick, 2000). İnternet aracılığıyla insanlar daha fazla kişilerle etkileşim kurmaktadır (McKenna & Bargh, 1999). İnternet, toplumlarda sosyal değişim için önemli bir araç olarak görülmektedir (Norris, 2005). İnternet dünyanın birçok yerinde iletişimin ve popüler kültürün temel ögelerinden bir haline gelmektedir. Aynı zamanda eğitimde kullanılarak "pedagojik bir araç" olmaktadır. Bir taraftan internetin sosyal yapıda ve iletişimde devrim yaratacağı düşünülürken bir taraftan ise her yaş grubundaki bireylerin mahremiyet ve özel bilgileriyle ilgili sorunlara ve sosyal izolasyona neden olabileceği düşünülmektedir (Brignal & Van Valey, 2005). Yaşamın çeşitli alanlarında hızla gelişen ve genişleyen erişimi ile internetin toplumsal yapıda sosyal etkisini anlamak gerekmektedir (Kiesler vd., 2002). İnternet kullanımının sosyal çevrelere katılımda ve sosyal etkileşimlerde azalmaya yol açtığı konusu giderek daha önemli hale gelmektedir (Amichai-Hamburger & Hayat, 2011).

Geçmişten günümüze "teknolojik gelişme" kavramı önemli bir konu olarak çeşitli disiplinlerde yer almaktadır. Teknolojik gelişmeler paralelinde sürekli ve hızla değişen dinamik bir yaşantı meydana gelmektedir. Bu doğrultuda gelişen teknoloji bireylerin ve toplulukların yaşamlarını etkileyip başkalaştırmaktadır (Levin & Mamlok, 2021). Teknoloji kullanımının hem olumlu hem de olumsuz etkisi olmaktadır (Hoehe & Thibaut, 2020; Rajani & Chandio, 2004). Teknolojik gelişmelerin toplumsal ve ekonomik kalkınma gibi olumlu etkileri olabileceği gibi bireysel, sosyal ve psikolojik alanlarda olumsuz yönleri de olmaktadır (Yılmaz, 2021). Örneğin, akıllı telefonlar bilinçli bir şekilde kullanıldığında bilişsel kapasiteyi artırabileceği gibi bir yandan alışkanlık haline geldiğinde düşünme yeteneği üzerinde olumsuz ve kalıcı etkileri olabilmektedir (Wilmer, Sherman & Chein, 2017).

Teknolojinin beraberinde getirdiği yeniliğin toplumların sosyal değerlerine, normlarına ve kültürel dokusuna zarar verdiği düşünülmektedir (Majumdar, Guha & Marakkath, 2014). Bilgi ve iletişim teknolojileri, iletişim kurma olanaklarını ve iletişim hızını artırması ile birlikte yüz yüze iletişimi ve sosyal etkileşimi azaltması gibi olumsuz etkileri nedeniyle eleştirilmektedir (Yılmaz, 2021). İnternetin aşırı oranlarda kullanımı bireyleri gerçek hayattan soyutlayabilmekte ve sosyal çevresiyle daha az etkileşime girmesine neden olmaktadır (Rajani & Chandio, 2004). Dolayısıyla bireylerin teknoloji kullanımı, teknoloji ile yaşadıkları deneyimler teknolojinin olumlu ya da olumsuz tarafını şekillendirmektedir (Amichai-Hamburger & Hayat, 2011; Hoehe & Thibaut, 2020). Bu nedenle bireylerin yaşamları için internet deneyimlerinin pozitif yönde olması interneti, akıllı cihazları bilinçli kullanmalarına bağlıdır (Hoehe & Thibaut, 2020).

Gelişen Teknoloji ile Gelen Değişimin Aile ve Çocuk İletişimine Etkileri

Teknolojinin gelişimi ile birlikte akıllı cihaz kullanımı da yaygınlaşmaktadır (Hu & Xiang, 2024; Li, vd., 2023). Weinstein ve Siste (2023) akıllı telefon kullanım oranının son on yılda büyük ölçüde yükseldiğini ve yaşamın bir parçası haline geldiğini belirtmektedir. Akıllı telefonlar işlevsel fonksiyonları sayesinde sağlık, alışveriş, bankacılık, çevrim içi iletişim gibi alanlarda kolaylık ve konfor sağlamaktadır (Kim, Yoon & Shin, 2024; Pari Cchama, 2019). Ancak yüz yüze etkileşimi sınırlandırıp yerini sanal sosyalleşmeye bırakmaktadır. Bu durum bireylerin davranış şekillerinde değişiklikler yaratmaktadır (Pari Ccama, 2019). Teknolojinin sorunlu kullanımı; iş hayatını, okul hayatını, sosyal hayatı, aile hayatını olumsuz etkilemekte kısacası günlük yaşamın normal seyrini bozmaktadır (große Deters & Schoedel, 2024; Weinstein & Siste, 2023). Ortak yaşam alanları incelendiğinde toplumda teknolojinin etkisi görülmektedir. Örneğin, sosyal ortamlarda telefon ekranına bakan ifadesiz yüzler bir nevi sosyal bağlantılarda kopukluğu ifade etmektedir (Elsobeihi, Naser Samy, 2017). Ayrıca akıllı telefonların bariz göstergelerinden biri anlık devam eden zihinsel ve fiziksel görevlere ciddi şekilde müdahale etmesi ve bu görevleri kesintiye uğratabilmesidir (Wilmer, Sherman & Chein, 2017).

Gelişen teknoloji ile birlikte gelişen akıllı cihazların aile içi dinamiği içerisindeki seyrini incelemek gerekmektedir. Özellikle akıllı telefonların her zaman açık ve sürekli temas halinde olma durumu yaşam biçimini değiştirmekte ve bireylerin uzantısı olma durumu haline gelmektedir. Akıllı telefonlar sayesinde her zaman/her yerde bağlantı imkanının

avantajları olduğu gibi kişilerin gelen mesajlara/bildirimlere yanıt verme konusunda kendilerini baskıda hissetmelerine veya dürtülemeye yol açmaktadır. Birçok birey, teknoloji kullanımını kontrol edememekte ve bu durumun aile içi ilişkilere müdahale etmesini engellemekte zorlanmaktadır. Bu olgunun da akıllı telefonların yapısı gereği ilgi çekici, alışkanlık yaratan, iletişim anlamında müdahaleci bir yapıdan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir (McDaniel, 2015). Telefonların iletişim ağını ve alternatiflerini güçlendirmesinin yanı sıra aile yaşamında olumsuz bir yönü de bulunmaktadır. Örneğin, ailelerin birlikte vakit geçirdiği zamanlarda yüz yüze iletişimi ve aile üyelerinin birlikte sosyalleşme sürecini olumsuz etkilediği görülmektedir (Sarwar, Bhatti & Gulzar, 2021).

Teknoloji insanların boş zamanlarında kullandığı bir araç olmaktan ziyade haberleşme, iletişim, eğitim gibi önemli unsurlar ile bağdaşık bir şekilde kullanıldığı için erişimine her zaman ulaşılabilirlik mevcuttur. Bu ulaşılabilirlik etkin gücü de beraberinde getirerek olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilme potansiyeline sahiptir (Meeus & Stevic, 2024; Villegas, 2013). Bu noktada endişe duyulan nokta aile dinamikleridir (Villegas, 2013). Dijital çağ ile birlikte akıllı telefonlar ailelerin evlerine girmektedir. Aile içi birçok faktörü derinden etkileyecek potansiyele sahiptir. Küçük çocuklar da akıllı telefon bağımlılığı sorunuyla karşı karşıyadır. Aile faktörü çocukların akıllı telefon bağımlılığında azımsanamayacak bir role sahiptir (Liu, 2023).

Akıllı telefonlar iletişim seçeneklerini artırsa da bazı bireylerde problemli akıllı telefon kullanımına neden olmaktadır. Problemli akıllı telefon kullanımına neden olan önemli faktörlerden biri aile içi etkileşimlerdir (Zhang vd., 2022). Gonzalez ve Katz (2016) giderek artan sayıda araştırmalarda, akıllı telefonların aile yaşamı üzerindeki etkisinin incelendiğini bildirmiştir.

Sağlıklı aile işleyişi; iletişimi, aile içindeki rolleri ve uyumu temsil etmektedir. Sağlıksız bir aile işleyişi ise aile ortamındaki zayıf iletişimi, yüksek düzeyde çatışmayı ve düşük düzeyde aile uyumunu vurgulamaktadır (Lewandowski vd., 2010). Aile içinde hem sözlü hem de sözsüz etkileşimler aile içi iletişiminin sürdürülmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Aile üyelerinin gün içinde yaşantılarını anlatmaları, çeşitli olaylar hakkında görüşlerini paylaşmaları, kendilerini ifade etmeleri aile içi bağların kuvvetlendirilmesini sağlamaktadır (Wang vd., 2015). Ebeveynlerin ya da çocukların aile ortamındaki etkileşim yerine akıllı telefonlarını tercih etmesi sağlıklı aile işleyişine ket vurmaktadır. Örneğin, 1580 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin cep telefonu bağımlılığının aile

işlevselliği üzerinde olumsuz etkisi olduğu bulunmuştur. Akıllı cihaz kullanımının olumsuz yönüne daha çok odaklanıldığı ve araştırma sonuçlarının da bu yönde olduğu görülmekle birlikte akıllı cihaz kullanımı, iletişim temelinde değerlendirildiğinde olumlu yönlerinin de olduğu belirtilmektedir (Li vd., 2023).

12-48 aylık çocuğu olan 358 anne ile yapılan bir çalışmada, kendisini iyi ya da mutlu hissetmeyen annelerin, çocuklarının dokunmatik ekran kullanmasına izin verme olasılıklarının yüksek olduğu ve akıllı cihazların bir nevi "elektronik bebek bakıcısı" işlevi gördüğü belirtilmiştir (Pempek & McDaniel, 2016). 6 ay ile 4 yaş arasındaki çocuklarda telefon kullanımı yaygınlığının incelendiği bir araştırmada çocukların %73,34'ünün telefon kullandığı ve yaş ilerledikçe telefon kullanımının arttığı bulunmuştur. 3-4 yaş grubunun %19'unun 3 saat ve daha uzun süre kullandığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının telefon kullanımını sınırlandırmayı amaçlasa da başarılı olamadıkları belirtilmiştir (Shah & Phadke, 2023). Türkiye'de yapılan bir araştırmada ise 2 yaş altındaki çocukların ekran başında kalma süresinin yaygın olduğu bulunmuştur (Dinleyici, Carman, Öztürk, & Şahin Dağlı, 2016).

Aile ortamında, her yaş grubunda bireylerin akıllı cihazları kişisel kullanımı teknoferans düzeyini artırmakta dikkat dağınıklığı ve daha sık yaşanan çatışmalara neden olmaktadır. Eşler arasındaki romantik ilişkileri olumsuz etkilemektedir (Tammisalo & Rotkirch, 2022).

Aile medya kullanımı, aile etkileşimlerini etkileyen birçok çevresel etkenlerden biridir. Aile ilişkilerinin yeniden yapılanmasında ve farklı aile kalıplarının oluşmasında rol oynadığı düşünülmektedir. Ailelerin günlük etkileşimlerinde çocuklarıyla birlikte yaptıkları rutinleri değiştirmekte veya bir parçası olmaktadır (Padilla-Walker, Coyne & Fraser, 2012).

Teknoferans

Son yıllarda teknoloji kullanımının yaygın hale gelmesi insanların günlük yaşamını değiştirmiştir (Small vd., 2020). Günümüzde "ekran başında geçirilen zaman" kavramı sadece televizyonda yayınlanan içeriği izlemekle sınırlı değildir. Aynı zamanda akıllı cihazlarda, bilgisayarda, YouTube gibi çeşitli sosyal medya mecralarında olmayı içermektedir (Barr, 2019).

Akıllı telefonlar, akıllı saatler gibi akıllı cihazların kullanımı toplum tarafından hızlı bir şekilde benimsenmektedir (Shandhi vd., 2024). TUIK'in "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri

Kullanım Araştırması" raporuna göre hanelerin %95,5'inin ev ortamından internete erişim imkanı olduğu belirtilmiştir. 16-74 yaş arası bireylerin internet kullanımlarının %88,8 olduğu belirlenmiştir (TUİK, 2024).

Bilgi ve İletişim Teknolojileri'nin hızlı gelişmesi ile yaşama sosyal etkisi birçok disiplinlerarası araştırmaların odağı haline gelmektedir (Lanigan, 2009). Dijital teknoloji araçlarının her yaş grubundan kullanımı ve günlük yaşamın bir parçası haline gelmesi çeşitli durumları beraberinde getirmektedir (Akbağ & Sayıner, 2021). Her yaş grubunun medya tüketimi artıkça ve artmaya devam ettikçe ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşim kurma becerilerini nasıl etkilediğine yönelik sorular artmaktadır (Zurcher vd., 2020). Erken çocukluk dönemindeki çocukların akıllı cihazlara maruz kalması giderek artmakta ve endişe verici hale gelmektedir (Clément, 2020).

Teknolojik araçların günlük yaşamda oldukça sık kullanılması çeşitli kolaylıkları beraberinde getirmesi ile birlikte bazı sorunlara yol açtığı birçok araştırmada belirtilmektedir (Akbağ & Sayıner, 2021). Teknolojik cihazların yaygın kullanımı, bireyler arasında iletişimi, sosyal etkileşimi bozma faaliyetine sahip olmaktadır (Qiao & Liu, 2020). Etkileşim sürecinde akıllı telefon kullanımının kişiler arasında tekrarlanan iletişim kopmalarına ve kesinti sonrasında daha az etkileşim kurulmasına neden olmaktadır (Konrad, Berger-Hanke, Hassel & Barr, 2021).

Akıllı telefonların sağlığa zararları ile ilgili endişeler varken bir de iletişimi ve sosyalliği olumsuz anlamda etkileyici bir yönü de ortaya çıkmaktadır (Arundell, Parker, Timperio & Veitch, 2020; Baram & Bolton, 2018).

Dolev-Cohen ve Ricon (2024) göre akıllı telefonlar, aile yaşamında ve ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme sürecinde ayrılmaz bir parça haline gelmektedir. Giderek artan sayıda çalışmalardan elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin akıllı cihazları (akıllı telefon, tablet vb.) kullanmalarının çocuklarıyla ilgilenmelerinden ve çocuklarıyla etkileşim kurmaktan alıkoyabileceğini göstermektedir (Corkin vd., 2021). Bu nedenle akıllı cihaz kullanımının aile sosyolojindeki değişikleri ele alınması gerektiği bildirilmektedir (Barr, 2019; Holmgren vd., 2024). Yapılan araştırmalar sadece çocukların kullanımlarına yönelik olmamalı aile dinamiklerinin nasıl etkilediği de araştırmalı ve anlamlandırılmalıdır (Anderson & Hanson, 2017).

Akıllı cihazlar ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkiyi olumsuz olarak etkilemektedir. Teknoloji kullanımının ortaya çıkardığı teknoferans kavramı çocukların sosyal-duygusal gelişimi ile ilişkilendirilmektedir (Yang, Jiang & Zhu, 2023; Zurcher vd., 2020).

Yapılan son çalışmalarda, teknoloji kullanımı ile yüz yüze ilişkilerde artan müdahaleye dikkat çekilmektedir (Sundqvist vd., 2020). Teknolojinin insanların iletişim kurma biçiminde bir devrim yarattığı belirtilmektedir (Sergent, 2020). Teknolojik araç kullanımının kişilerarası ilişki geliştirme ve sürdürme üzerindeki olumsuz etkisi "teknoferans" kavramıyla açıklanmaktadır (McDaniel & Coyne, 2016b). Teknoferans, 'Technological' ve 'İnterference' kelimelerinden oluşturulmuştur. Bireylerin iletişim sırasında karşı tarafa yönelmek yerine teknolojik cihaz kullanmaları ve bu bağlamda dikkatlerinin dağılarak iletişimlerinin kesintiye uğraması veya iletişimin kalitesinin düşmesi olarak tanımlanmaktadır (McDaniel vd., 2024; Stocdale vd., 2018). Teknoferans, özellikle mobil teknolojilerin kullanılması sebebiyle kişilerarası faaliyetlerden uzaklaşma olarak ifade edilmektedir (McDaniel & Radesky, 2018). Teknoferansın gerçek zamanlı iletişimi ve etkileşimi kesintiye uğrattığı belirtilmektedir (Qiao vd., 2020).

Günümüzde her yaştan bireylerin teknolojik araçları yaygın bir şekilde ve cep telefonlarının yoğun bir şekilde kullanması kişilerde teknoferans görülme olasılığını artırmaktadır (Akbağ & Sayıner, 2021). Çift ilişkilerinde ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinde teknoferans ile birlikte meydana gelen aksaklıklar, ilişkileri olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir (McDaniel vd., 2018).

Toplumun genelinde ve aile ortamında bu kadar çok teknolojik cihaz bulunurken, bu cihazlar nedeniyle kısa süreli kesintilerin yaşanması muhtemeldir (McDaniel & Coyne, 2016b). İş yerindeki toplantılardan evde aile ile bir arada geçirilen zamana kadar etkileşimdeki tarafların yetişkin veya çocuk olmasına bakılmaksızın problemli teknoloji kullanımı nedeniyle teknoferans oluşabilir (Sundqvist vd., 2020). Hipp (2019) teknoferans ile ilgili yapılan araştırmalara dayanarak ilişkilerde teknolojik müdahalenin çatışma olasılığını artırdığını öne sürmektedir. McDaniel, Galovan, Gravens ve Drouin (2018) tarafından yapılan çalışmada çiftler arasında yüksek düzeyde teknoferans, yüksek düzeyde çatışmayla ilişkilendirilmiştir. Çiftler arasında daha fazla çatışma yaşanmasının daha düşük ilişki doyumuna ve daha düşük ebeveynlik kalitesi algısına neden olduğu belirtilmiştir (McDaniel vd., 2018).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda, teknoloji kullanımının çocukların davranışları üzerindeki olumsuz etkisine vurgu yapılmaktadır. Akıllı telefon kullanımı çeşitli iletişim imkanlarını sağlamasına rağmen sıklıkla kullanılması günlük etkileşimleri etkileyerek bir engel haline gelmektedir. Oluşan engeller ebeveyn-çocuk ilişkisine yansıyarak olumsuz durumlara yol açmaktadır (Sundqvist vd., 2020). Çocukların teknoloji kullanımı genel olarak aile içinde çatışmaların nedenlerinden biri olmaktadır. Çocukların ve ergenlik dönemindeki bireylerin teknoloji kullanımı ile ilişkileri hakkında endişe duyulurken öte yandan çocukların ebeveynlerinin teknolojiyi benimsemelerinde etkili oldukları belirtilmektedir (Matthes, Thomas, Stevic & Schmuck, 2021). Ev ortamında akıllı cihaz kullanım örüntülerinde ebeveynlerin büyük rol oynadığı düşünülmektedir (Holmgren vd., 2024). Holmgren ve diğerleri (2024) tarafından 258 anne ile yapılan çalışmada düşük oranda medya kullanımına sahip annelerin teknoferanslarının düşük olduğu ve çocuklarının da medya kullanımlarına sınırlandırmalar getirdiği bulunmuştur.

106 anne-bebek ile yapılan çalışmada, anne-bebek etkileşimi sırasında cep telefonu kesintilerinin bebeğin fizyolojik ve davranışsal tepkilerine yansımaları incelenmiştir. Araştırma sonucunda cep telefonu kesintilerinin bebeklerin fizyolojik (kalp atışının yükselmesi) ve davranışsal tepkileri (olumsuz tepki) ortaya çıkardığı ve bu durumun stresli bir bağlanmaya neden olabileceği ifade edilmiştir (Rozenblatt-Perkal, Davidovitch & Gueron-Sela, 2022).

Ebeveyn Teknoferansı

Ebeveynlerin akıllı cihazlarını küçük çocuklarının yanında kullanmaları nedeniyle çocukları arasındaki iletişimde ve ilişkide kesintilerin yaşanması, çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluşlarını ve çocukların güvenlikleri hakkında soru işaretlerini ortaya çıkarmaktadır (Clément, 2020). Corkin ve diğerleri (2021) ebeveynlerin de akıllı cihaz kullanımlarının ebeveynliklerini etkilediğini farkında olduklarına yönelik araştırma bulgularına işaret etmektedir. 0-4 yaş arası çocukları olan ebeveynler ile yapılan çalışmada, ebeveynlerin aşırı sosyal medya kullanımlarının çocuklarıyla geçirdikleri ortak zaman dilimlerinde dikkatlerinin dağılma olasılığının yüksek olduğu ve bu nedenle çocuklarına karşı güçlü bir bağ geliştirme olasılıklarının düşük olduğu belirtilmiştir (Ante-Contreras, 2016). Anderson ve Hanson (2017) tarafından yapılan çalışmada ise ailelerin çocuklarına yönelik bazı program içeriklerinin ve çocukların medyayla vakit geçirmelerinin olumsuz etkisi olduğunu

bilmelerine rağmen kendi medya kullanımlarının çocukları üzerinde etkisi olabileceğine yönelik farkındalıklarının düşük olduğu ifade edilmiştir.

Bir ortamda akıllı cihazların varlığı, ebeveyn-çocuk karşılıklı iletişim alışverişinde çoğu zaman öngörülmeyen kesintilerin olmasına işaret etmektedir (Reed, Hirsh-Pasek & Golinkoff, 2017; Tankı & Phıllıps, 2024). Ebeveyn-çocuk arasında iletişimin ve etkileşimin akıllı cihazlar ile kısa süreli kesintiye uğraması yeni bir kavramı ortaya çıkarmaktadır. Bu kavram "Ebeveyn Teknoferansı" olarak adlandırılmaktadır. Ebeveyn teknoferansı, ebeveynin akıllı cihaz kullanması sebebiyle ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimin kısa süreli bozulması anlamına gelmektedir (Mackay vd., 2022). Ebeveyn-çocuk etkileşimdeki teknoloji temelli kesintiler olarak tanımlanmaktadır (McDaniel & Radesky, 2018). Konrad ve diğerleri (2021) ise ebeveynin mesajlaşma gibi medya kullanımı sırasında ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde gözlemlenen kesintilere "teknoferans" adı verildiğini belirtmektedir.

Akıllı cihazların taşınabilir özelliği yanında aralıklarla kontrol edilmesi, anlık iletişim kurma, anlık paylaşım yapma ve anlık yanıt verme gibi süreçleri de içermektedir (Braune-Krickau vd., 2021). Ebeveynler cep telefonlarına bakarken bazı zamanlar mesaj yazma ya da yanıt verme gibi işlemler sırasında hareketsiz yüz ifadesi sergiledikleri belirtmektedir (Konrad vd., 2021). Ailelerin çocuklarıyla aynı ortamda bulundukları sırada akıllı telefon kullanmaları, çocuklarına karşı dikkatlerini azaltıp akıllı cihazlarına kendilerini kaptırmalarına neden olmakta ve bu davranış sonucunda ebeveynlerin çocuklarına karşı duyarlılığı ve geri bildirimde bulunma durumlarını etkilemektedir (Braune-Krickau vd., 2021). Kılıman, Ergün, Aslan ve Göksu (2024) yaptıkları çalışmada ebeveyn-çocuk ikilisinin teknolojik cihazlar ile meşgul olurken birbirlerine karşı olumsuz tepkilerinin çocukların yaşam memnuniyetini ve iyi oluş halini olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir.

Akıllı telefonların taşınabilir özellikleriyle birlikte ailelerin günlük yaşamlarına dahil olmasının çocuk gelişimi açısından araştırılması önem taşımaktadır. Akıllı telefonlar ev içi ortak aktivitelere katılımı azaltmakta ve uzaklaştırmaktadır. Bu doğrultuda çocukla olan yüz yüze iletişim, göz teması, çocuğun eylemlerine ve söylediklerine geri bildirimin azalması ya da gecikmesi, dikkatin çocuktan ve içinde bulunulan zamandan ayrılması söz konusudur (McDaniel vd., 2024; Raudaskoski, Mantere & Valkonen, 2017). Bir ebeveynin mesaja, sosyal medyadan gelen bildirimlere, videolara, resimlere bakması aralıklı ve öngörülemeyen bir şekilde dikkatini dağıtacağı için ebeveyn-bebek etkileşimini etkileyip etkilemeyeceğine dair endişeler mevcuttur. Bu durum acil olarak incelenmesi gereken bir sorundur. Baram ve

Bolton (2019) geçmiş yıllardan bu yana yapılan birçok araştırmada, bebeklerin bilişsel ve duygusal gelişiminde birincil bakım verenlerin ilgisinin ve tepkilerinin elzem rolünü açıkça ortaya konulduğunu ifade etmektedir.

Ebeveyn Teknoferansının Ebeveyn Çocuk İlişkilerine Yansımaları

Bebeklik dönemi yalnızca beslenme, bakım verme, korunma gibi ihtiyaçları içermemektedir. Aynı zamanda bebek güven veren ortamda sevgi gösterilmesine, uyarılmaya, sosyal etkileşimlere ihtiyaç duymaktadır (Demircan & Saçan, 2019, s. 16). Bebeklik döneminde sosyal etkileşimlerin optimal beyin gelişimi için kritik bir rol oynadığı düşünülmektedir (Ilyka, Johnson & Lloyd-Fox, 2021). Bebekler kucağa alındığında, kendileriyle oynandığı zaman yalnızca duygusal ve sosyal olarak uyaranlarla karşılaşmazlar aynı zamanda sinirleri, kasları da uyarılmış olmaktadır (Yavuzer, 2013, s. 42). Erken dönemde, anne-baba-bebek etkileşimlerinin niteliği çocuğun gelişimi ve bağlanma süreci ile ilişkilendirilmektedir (Olhaberry, Leon, Coo, Barrientos & Perez, 2022).

Ebeveyn-çocuk etkileşimi çocuk gelişiminde oldukça önemli iken ilk üç yıldaki ebeveyn-bebek etkileşimi kritik öneme sahiptir (Sethna vd., 2017; Topping, Dekhinet & Zeedyk, 2012). Ebeveyn teknoferansı ise bu etkileşime ve etkileşimin kalitesine zarar verme potansiyeline sahiptir (Corkin vd., 2021). Bu nedenle ebeveynlerin teknolojiye bağlı olmaması ve bebekleriyle karşılıklı etkileşim halindeyken akıllı cihazların dikkatlerini dağıtmamasının esas olduğu belirtilmektedir (Goodwin, 2018, s. 85). Akıllı cihazların yaygın ve taşınabilir kullanımı teknoferans için potansiyel oluşturmaktadır. Akıllı cihaz kullanıcıları, cihaza gelen bildirimle iletişim, bilgi ve fırsatlardan haberdar olma dürtüsü ile dikkatlerini cihazları ve yakın çevrelerindeki bireyler arasında bölüştürebilirler (Misra vd., 2014). Ebeveynler tarafından ekran cihazlarının alışılmış kullanımı, ebeveynlerin cep telefonu kullanımı nedeniyle dikkati dağıldıktan sonra çocukların ebeveynleriyle yeniden etkileşim kurma yeteneklerini azaltabileceği düşünülmektedir (Myruski vd., 2018). 2, 4, 7 ve 11 aylık bebekleri olan annelerle yapılan çalışmada, ekran başında geçirilen sürenin günde 6-17 dakika arasında değiştiği bulunmuştur. Anne-bebek etkileşimleri sırasında annenin akıllı cihazlara yönelmesi sebebiyle etkileşimlerinin günde 5-6 kez kesintiye uğradığı belirlenmiştir (Krogh vd., 2021).

Akıllı telefon sahibi olma oranlarının yükselmesi ve elektronik cihazlarla harcanan saatlerin artmasıyla ailedeki her bireyin daha fazla ekran süresine maruz kalma olasılığı yüksektir (Courtney & Nowakowski-Sims, 2018). Ailelerin teknolojik cihazları bakıcı ya da çocuğu oyalayıcı yönüyle kullanması teknolojinin fazla kullanılmasına ve 0-3 yaş gibi kritik dönemde kullanılmasına sebep olmaktadır.

Ebeveyn teknoferansı ile ilgili araştırmalara bakıldığında, 5 yaşın altındaki çocukların ebeveynlerinin akıllı telefon kullanımları nedeniyle ebeveyn duyarlılığının olumsuz etkilenebileceğine dair açık göstergeler bulunmaktadır (Braune-Krickau vd., 2021). Emziren annelerin akıllı cihazları aşırı kullanımının çocuklarına karşı duyarlılığını azaltabilmektedir (Inoue, Hashimoto & Ohira, 2021). Örneğin annenin bebeğini emzirirken, akıllı telefon kullanımının anne-bebek etkileşiminin kalitesini ve bebeğinin isteklerine yönelik duyarlılığını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Inoue, Hashimoto, Nakatani & Ohira, 2022). Inoue ve diğerleri (2022) yaptıkları araştırmada akıllı telefon kullanımı ile anne-bebek etkileşimi arasında ve emzirme sırasındaki bağların kalitesinde anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Ancak emzirirken akıllı telefon kullanımının, annenin bebeğinin dikkat çekme isteğine görsel olarak yanıt verme becerisini engellediği belirtilmiştir. 1-3. ayda ve daha sonra 9. ayda emziren annelerin akıllı telefon alışkanlıkları ve emzirme sırasında bebeklerine bakma davranışı gözlemlenen araştırmada ise annelerin doğumdan sonra da akıllı telefon kullanım alışkanlarının devam ettiği belirtilmiştir. Akıllı telefon kullanımının annelerin bebeklerine karşı ilgisini etkilemediği gözlemlenmiştir (Inoue, Hashimoto & Ohira, 2021).

Ebeveynler cep telefonlarıyla meşgul olduğunda ebeveyn ve çocuk arasında göz teması bozulmaktadır (Davidovitch vd., 2018). 3-6 aylık bebekleri olan 20 anne ile laboratuvar ortamında yapılan çalışmada annelerin yüz yüze etkileşim ve akıllı telefon kullanımları sırasında annelerin fizyolojik tepkileri incelenmiştir. Annelerin emzirme sırasında, yüz yüze etkileşimine kıyasla, akıllı telefon kullanırken bebeklerine bakışlarının azaldığı görülmüştür (Nomkin & Gordon, 2021). Bakım veren ile çocuk arasında güvenli bir bağ kurulmasında göz teması önemlidir. Günümüzde akıllı cihazlara bağımlılığın olmasıyla zamanında ve etkileşim kurma amaçlı göz teması kurmanın risk altında olduğu düşünülmektedir (Raudaskoski & Mantere, 2017). İsrail'de bir hastanede yapılan çalışmada ebeveynlerin %65'inden fazlasının çocuklarının gelişim değerlendirmeleri sırasında cep telefonlarına baktıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin üçte biri, bekleme alanında çocuğuyla birlikteyken %50'den fazlası telefonu ile meşgul olmuştur. Gözlem sırasında cep telefonunu daha fazla

kullanan ebeveynlerin çocuklarında dil/motor gecikmelerinin oranının iki kat daha yaygın olduğu bulunmuştur (Davidovitch vd., 2018). Ochoa ve diğerleri (2021) ABD'de yüksek, orta ve düşük gelirli bölgelerde kamuya açık ortamlarda (örneğin parklar ve yemek alanları gibi) gerçek zamanlı, doğal olarak meydana gelen etkileşimleri görmek için 4 yaşına kadar olan çocuklar ve bakım verenleri (n=98) incelenmiştir. Bakım verenler mobil cihaz kullandıklarında; ortak dikkat gösterme, çocuklarıyla iletişim başlatma ve olumlu duygular gösterme olasılıklarının daha düşük olduğu belirtilmiştir. Mobil teknoloji kullanımı da dahil olmak üzere laboratuvar ortamında bebeklerini biberonla beslerken dikkati dağılan annelerin bebeklerinin ipuçlarına karşı daha az duyarlı oldukları ve aşırı beslemeye daha yatkın oldukları bulunmuştur (Golen & Ventura, 2015).

Teknoferansın sadece ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranışlarını etkilemekle sınırlı olmadığı aynı zamanda çocukların ebeveynleriyle etkileşimlerine ilişkin beklentilerini şekillendirebileceği belirtilmektedir. Ebeveynler teknolojik cihazları kullanırken çocukları ile etkileşime girebilir ancak bu etkileşimler yüzeysel, kısa ve/veya göz teması olmadan gerçekleşebilir. Bu nedenle, ebeveynler çocuklarına zamanında yanıt vermede gecikebileceği ve daha az tepki verebileceği düşünülmektedir (Corkin vd., 2021). Yapılandırılmış bir laboratuvar ortamında annenin mobil cihaz kullanımının anne-çocuk etkileşimlerinin sıklığıyla olan ilişkileri incelenmiştir. Ebeveynlerin 6 yaşındaki çocukları ile farklı yiyecekleri denedikleri bir araştırma yapılmıştır. Mobil cihaz kullanan anneler, cihaz kullanmayan annelere göre çocuklarıyla daha az sözlü ve daha az sözsüz etkileşim başlatmıştır. Tanıdık olmayan bir yiyeceğin tanıtılması sırasında çocuklarıyla daha az etkileşime girdikleri görülmüştür (Radesky vd., 2015).

0-5 yaş arası çocuğuyla birlikte bekleme salonlarında ve oyun alanlarında gözlemlenen ebeveynlerin, telefonlarını kullanmadıkları zamanlara kıyasla, telefonlarını kullanırken çocuklarının dikkat çekme isteklerine yanıt verme olasılıkları beş kat daha azaldığı belirtilmiştir. Çocuğa verilen yanıtların geciktiği, olumlu etkinin azaldığı ve çocuğa daha az odaklanıldığı görülmüştür (Vanden Abeele vd., 2020).

1-5 yaş arası çocuğu olan 223 annenin problemli cep telefon kullanımı, depresyon ve çocuk ile ilişkilerinde teknoferans etkisi incelenmiştir (Newsham vd., 2020). Depresif belirtileri olan anneler, bebeklerine karşı daha az iletişim, daha az fiziksel etkileşim ve daha az olumlu etki göstermiştir. Anne depresyonu ile problemli telefon kullanımı arasında bir ilişki bulunmuş; ebeveyn çocuk ilişkisinde teknoferansın etkisi bildirilmiştir. Oyun ve yemek

zamanlarında çocuklarla yapılan günlük rutinlerde teknoloji müdahalesinin olduğu bulunmuştur (Newsham vd., 2020).

Ebeveynler mobil cihazlarını aktif olarak kullanmadıklarında bile teknoferans meydana gelebilmektedir (Corkin vd., 2021). 13 ve 17 aylık bebekler ve anneleriyle yapılan bir çalışmada, anne ve bebeklerin birlikte oyun oynadıkları sırada arka planda televizyona maruz kalmalarının etkisi incelenmiştir (Masur vd., 2016). Oyun sırasında arka planda televizyona daha fazla maruz kalan 17 aylık bebeklerin kelime dağarcığı ve annelerin konuşma miktarını ve sözcük çeşitliliğini olumsuz yönde etkilediği bildirilmiştir. Çocuklarıyla arka planda televizyonun varlığında oynamayı alışkanlık haline getiren ebeveynlerin, televizyon olmadığında bile çocuklarıyla etkileşim kurarken daha az konuştukları ve daha az çeşitli konuşmalar kullandıkları belirtilmiştir (Masur vd., 2016).

2-11 aylık bebeklerde günlük ekran süresi ve teknoferans miktarlarının ve maternal sosyodemografik faktörlerle ilişkileri incelenmiştir (Krogh vd., 2021). Çalışma sonuçları, ekran süresinin günde 6 ile 17 dakika arasında değiştiğini, anne-bebek etkileşimlerinde ise annenin dijital teknoloji kullanımına bağlı olarak günde 5 ile 6 kez kesintiye uğradığını göstermiştir. Bebeklerin ekran başında kalma süresi 2 ile 4 ay, 4-7 ay ve 7-11 ay arasında, teknoferans süresinde 2 ile 4 ay ve 4-7 ay arasında önemli bir artış olmuştur. Anne yaşı ve hane geliri, bebek ekran süresi ile ilişkili olmadığı ancak anne eğitim düzeyi, ilk yıl boyunca bebek ekran süresi ile negatif ilişkili olduğu belirtilmiştir. Teknoferans ile anne yaşı, anne eğitim düzeyi veya hane geliri arasında hiçbir ilişki bulunamamıştır (Krogh vd., 2021).

Ebeveyn-çocuk oyun etkileşimlerinde teknoloji müdahalesinin (teknoferansın) etkisi araştırılmıştır (Lei, 2020). Ebeveynlerin fotoğraf çekme davranışlarını ve bunun ebeveynin oyun etkileşimi sırasında çocukla birlikte olma ve çocukla etkileşim kurma yeteneğini nasıl etkilediği incelenmiştir. Ebeveynin oyun bölümünün hem odak hem de çevresel yönleri hakkında ne kadar hatırladığına ve ebeveyn ve çocuğun ne kadar sosyal teklif gösterdiğine bakılmıştır. Araştırma sonuçları, regresyon modellerinde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar göstermemiştir. Bununla birlikte ortalama düzey farklılıkları, teknolojinin varlığında ebeveynlerin oyun etkileşiminin daha az çevresel yönünü hatırladığını ileri sürmüştür. Benzer şekilde, ortalama düzey farklılıkları, ebeveynleri teknolojiyle meşgul olduğunda çocukların daha fazla sosyal davranış sergilediklerini ve çocukların ebeveynlerinin bölünmüş dikkatinin farkında oldukları ileri sürülmüştür (Lei, 2020).

McDaniel ve Radesky (2018) ebeveynin teknoloji kullanımı, ebeveynlik stresi ve çocuklarındaki davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ebeveyn-çocuk ikilisinin birlikte zaman geçirirken ebeveynin teknoloji kullanımı ile çocuğun dışsallaştırma (öfke nöbetleri, aşırı hareketlilik vb.) ve içselleştirme davranışı (geri çekilme, kolaylıkla incinme vb.) arasında ebeveynlik stresinin aracı rolüne bakılmıştır. Çalışma sonucunda çocuğun dışsallaştırma davranışı arttıkça ebeveynlik stresinin de arttığı bu durumun da teknoferansın artmasına yol açtığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca teknoferansın da daha fazla dışsallaştırma davranışını öngördüğü belirtilmiştir. İçselleştirme davranışı ile teknoferans arasında da zayıf olmakla birlikte bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Aynı zamanda ergenlik dönemindeki bireylerin teknoloji kullanımının bağımlılık derecesine geldiği anne babalar tarafından belirtilirken son yıllarda ebeveynlerin teknolojik cihazları kullanmasına yönelik araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Birçok araştırma sonucunda ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımının ergenlik dönemindeki çocuklarıyla ilişkilerine yansımalarına dair sonuçlarla karşılaşılmıştır (Canale vd., 2024; Deneault vd., 2024; Dolev-Cohen & Ricon, 2024; Jiang, Yang & Zhu, 2024; Lin vd., 2024; Liu vd., 2024; Mun, 2024; Nie vd., 2024; Raphaely vd., 2024; Peebles & Chen, 2024; Tang vd., 2024; Tong, Jia, Wang & He, 2024; Xie vd., 2024). Sergent (2020) yapılan çalışmaların bulgularından hareketle ailelerin teknoloji kullanımına yönelik araştırmaya daha fazla ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Dünya çapında teknolojik cihazların kullanımındaki artış ebeveyn teknoferansı, ebeveyn çocuk ilişkilerinin kalitesi ve çocukların sağlığı ve gelişimi için potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır (Mackay vd., 2022).

Dijital cihazların sık kullanımı teknoferansa neden olabileceği gibi ebeveynlerin akıllı telefon kullanımı teknoferansa neden olmayabilir. Ebeveynin ve çocuğun birlikte etkileşim halinde akıllı cihazları kullanmasının olumlu etkileri de olabilir. Örneğin, birlikte (aktif bir şekilde) dijital cihaz kullanmak sözlü etkileşimleri artırabilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken nokta ebeveynin cihaz kullanırken kendi kullanımı hakkında farkındalığıdır. Ebeveynlerin akıllı cihazlarının kullanım yoğunluğuna ve şiddetine dikkat etmesiyle teknoferansın etkisi azaltılabilir veya ortadan kaldırılabilir (Corkin vd., 2021).

Teknoferans İle İlgili Yapılan Araştırmalar

McDaniel ve Coyne (2016) tarafından yapılan çalışmada romantik ilişkilerde teknoferans sıklığı ve teknoferans nedeniyle meydana gelen iletişim kesintilerinin kadınların kişisel ve ilişkisel iyi oluşlarına etkisi incelenmiştir. 143 evli/birlikte yaşayan kadınlar ile araştırma yürütülmüştür. Araştırmada, "Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği", "Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği", "CES-D Depresyon Ölçeği", "Evlilik Kalitesi Ölçeği" ve "İlişki Değerlendirme Anketi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, teknolojik cihazların çiftlerin boş zamanlarını, yemek vakitlerini ve sohbet anlarını sıklıkla kesintiye uğrattığı bulunmuştur. Romantik ilişkide daha fazla teknoferans gösteren bireylerin teknoloji kullanımı konusunda daha fazla çatışma yaşadığı, daha düşük ilişki ve yaşam memnuniyeti ve daha fazla depresif semptomların görüldüğü belirlenmiştir.

McDaniel, Galovan, Cravens ve Drouin (2018) yaptıkları çalışmada anne-baba çifti ve eş-ebeveyn ilişki kalitesinde teknoferansı ve etkilerini incelemiştir. Çalışma, Günlük Aile Yaşamı Projesi'nden 182 evli/birlikte yaşayan çift ve Çiftlerin Refahı Projesi'nden 239 çift ile iki bölümlü olarak yürütülmüştür. Katılımcılara "Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği", "Evlilik Kalitesi Ölçeği", "Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçeği", "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kısa Formu", "NEO Beş Faktör Envanteri" ve "CES-D Depresyon Ölçeği" uygulanmıştır. Çalışmada, daha yüksek düzeyde teknoferans, daha yüksek düzeyde çift çatışmasıyla ilişkilendirilmiştir. Çiftler arasında daha fazla çatışma yaşanmasının daha düşük ilişki doyumuna ve daha düşük ebeveynlik kalitesi algısına neden olduğu bildirilmiştir.

Rivera ve diğerleri (2018) teknoferansın çift ilişkilerindeki memnuniyetini etkileyip etkilemediğini, kadınların psikolojik iyi oluşları ve zihinsel refahları üzerinde dolaylı etkisini incelemek için 342 kadın ile çalışma yapılmıştır. İlişkide daha fazla teknoferans algılayan kadınların; ilişkilerinde daha az tatmin, depresyon, kaygı ve stresle ilişkili belirtilerin daha fazla olduğu yaşamdan daha az tatmin aldıkları ve daha düşük özsaygı gösterdikleri bulunmuştur.

McDaniel ve Drouin (2019) tarafından yürütülen çalışmada, 5 yaş veya daha küçük çocuğa sahip 173 çiftin 14 gün boyunca teknoferanslarını incelemiştir. Teknoferansı incelemek için "Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği" uyarlanarak kullanılmıştır. Çiftlerin günlük olarak daha fazla teknoferans yaşamalarının daha kötü ilişki kalitesine ve çatışmalara yol açtığı

belirtilmiştir. Ayrıca çiftler arasında teknoferansın artması daha az olumlu yüz yüze iletişim ve olumsuz ruh hali ile ilişkilendirilmiştir.

Kushlev ve Dunn (2019) yaptıkları çalışmada en az bir çocuğu 19 yaş ve altında olan ebeveynler ile akıllı telefon kullanımları, çocuklarıyla arasında bağ kurma ilişkisi ve çocuklarına karşı öznel dikkatleri incelenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarıyla zaman geçirdikleri anı yakalama olasılığı en üst düzeye çıkarılması için belli saatlerde çalışmaya katılmaları istenmiştir. Çalışma boyunca çocuklarıyla birlikteyken sık sık akıllı telefon kullanan ebeveynlerin daha fazla dikkatlerinin dağıldığı ve ebeveyn-çocuk arasında duygusal bağın olumsuz etkilendiği bulunmuştur.

Elias, Lemish, Dalyot ve Floegel (2020) ABD ve İsrail'de yaptıkları çalışmada 2 ile 6 yaş arası çocukları olan ebeveynler oyun alanlarında ve restoranlarda gözlemlenmiştir. ABD'deki oyun alanlarında 27 ve restoranlarda 30 gözlem, İsrail'deki oyun alanlarında 20 ve restoranlarda 38 gözlem gerçekleştirilmiştir. Her iki ülkedeki oyun alanlarında yapılan gözlemlerde ebeveynlerin uzun süreli telefon kullanımına bağlı olarak çocuklar açısından sağlık ve güvenlik riskleriyle karşı karşıya oldukları belirtilmiştir. Ebeveynler telefon kullanırken başlarını çevirmiş ya da telefonla konuşurken dikkatlerini çocuklarından uzaklaştırmışlardır. Bu durumda çocuklarının davranışlarından habersiz oldukları belirtilmiştir. Aynı zamanda ebeveyn teknoferansının çocukların duygusal esenliği için tehdit oluşturduğu bildirilmiştir. Araştırmada, ebeveynlerin telefonla meşgulken çocuklarının duygusal sıkıntılarına dikkat etmedikleri, çocuklarıyla başarılarını ve duygularını paylaşmadıkları gözlemlenmiştir. Bazı ebeveynler, çocuklarının iletişim kurma girişimlerinin hiçbirine yanıt vermezken bazı ebeveynler ise telefon görüşmelerini keserek çocuğa öfkeyle karşılık verdikleri görülmüştür.

Liu, Wu, Zhou ve Wang (2020) ebeveyn teknoferansı ile ergen akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi ve sosyal duyarlılık, yalnızlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada, "Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği", "Sosyal Duyarlılık Ölçeği", "UCLA Yalnızlık Ölçeği" ve "Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır. 3051 Çinli ergenlerin katıldığı araştırmada ebeveyn teknoferansının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı eğiliminde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Ebeveyn teknoferansının ergenlerde yalnızlığa/yalnızlık hissine neden olabileceği ve bu nedenle akıllı telefon bağımlılığı eğiliminin de artabileceği bildirilmiştir.

Newsham, Drouin ve McDaniel (2020) 1-5 yaş arası çocuğu olan 223 annenin problemli cep telefon kullanımı, depresyon ve çocuk ile ilişkilerinde teknoferans etkisi incelemiştir. Depresif belirtileri olan anneler, bebeklerine karşı daha az sözel iletişim, daha az fiziksel etkileşim ve daha az olumlu etki göstermiştir. Anne depresyonu ile problemli telefon kullanımı arasında bir ilişki bulunmuş; ebeveyn çocuk ilişkisinde teknoferansın etkisi bildirilmiştir. Oyun ve yemek zamanlarında çocuklarla yapılan günlük rutinlerde teknoloji müdahalesinin olduğu bulunmuştur.

Sundqvist, Heimann ve Koch (2020) yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin kendi değerlendirmeleriyle algılanan teknoferans düzeyleri ve 4-5 yaşındaki çocuklarının derecelendirilmiş davranışlarına odaklanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen form; demografik bilgileri, teknoloji kullanımını, teknoferansı, problemli cep telefonu kullanımını ve çocukların davranışlarına yönelik "Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi" dahil olmak üzere 60 soruyu kapsamaktadır. Araştırmada, ebeveyn ve çocuğun cep telefonu kullanımına bağlı olarak görülen teknoferansın birbiri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin sorunlu cep telefonu kullanımı, çocuklarda içselleştirilmiş davranış problemleri (duygusal semptomlar ve akran sorunları) ve aynı zamanda çocuk ve yetişkin teknoferansı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çocuğun olumlu sosyal davranışı teknoferans ile negatif yönde anlamlı bir ilişki göstermiştir.

Xin, Yue ve Qi-Hua (2020) araştırmalarında ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde teknoferansın ergen akıllı telefon bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma 4372 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri "Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği", "Temel Öz Değerlendirme Ölçeği", "Çevrimiçi Temel Psikolojik İhtiyaç Tatmini Ölçeği" ve "Üniversite Öğrencileri için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveyn-çocuk etkileşiminde teknoferansın ergen akıllı telefon bağımlılığını etkilediği ve öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaç tatmini ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Corkin ve diğerleri (2021) potansiyel teknoferans kaynakları, ebeveynin bebeğiyle birlikteyken saat başına mobil cihazında geçirdiği süre, ebeveynin saat başına aldığı sesli bildirim sayısı, cihazını saatte kaç kez kontrol ettiği araştırılmıştır. Ebeveynlerin teknoferanslarının incelenmesi için "DISRUPT" Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin sesli bildirimleri alma sıklığının bebeklerin sözcük dağarcığı arasında olumsuz bir ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Bebeklerin kelime dağarcığının; ebeveynlerin

bebekleri ile birlikte ekranları yarı veya daha az bir süre boyunca kullanmasıyla da olumsuz etkilendiği bildirilmiştir.

McDaniel (2021) ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanlarda problemli telefon kullanım eğilimlerini incelemeyi amaçlayan "DISRUPT" (Distraction In Social Relations and Use of Parent Technology) ölçeğini geliştirmiştir. Dört maddesi bulunan ve 6'lı likert tipi ölçekte, ebeveynlerin genel olarak akıllı telefon kullanımlarını ölçmek yerine ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanda telefon kullanımlarına odaklanmak amaçlanmıştır. Örneğin, "Çocuğumla zaman geçirdiğim süre boyunca telefonumu veya mobil cihazımı kontrol etmekten uzak durmakta zorlanıyorum." gibi maddelere yer verilmiştir. ABD'de yaşayan, 3-6 yaş arası çocuğu olan, çocuklarıyla birlikte yaşayan ve İngilizce konuşan (ilk çalışmada 473 ebeveyn) 294 ebeveyn ile ikinci çalışma yapılmıştır. "Distraction In Social Relations and Use of Parent Technology" Ölçeği'nin Cronbach Alpha değeri (anneler için) .91 ve (babalar için) .83 olduğu bulunmuş; ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zayia ve diğerleri (2021) 80 anne ve ilkokul döneminde olan çocuklar ile yaptıkları çalışmada teknoferansın anne-çocuk bağlanması arasındaki ve çocukların sosyal-duygusal gelişimi ile bağlanmanın etkisini incelemiştir. Çalışmada verilerin toplanması amacıyla "Maternal Bağlanma Envanteri", "DISRUPT" ve "Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma bulguları neticesinde teknoferansın sık görülmesinin annenin çocuğuna karşı duyduğu bağı önemli ölçüde etkilemediği fakat çocukların annelerine bağlanmalarını etkilediği bulunmuştur. Daha sık teknoferansın yaşanmasının çocukların sosyal-duygusal gelişimini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Araştırmacılar anne-çocuk arasındaki güvenli bağlanmanın, teknoferansın olumsuz etkisine karşı koruyucu bir faktör olabileceğini belirtmiştir.

Çakır ve Köseliören (2022) tarafından İstanbul'da yapılan araştırmada, 264 evli bireyin teknoloji kullanımı, ilişki tatminleri, çiftler arasındaki çatışmalar farklı demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma verileri "Teknoferans Ölçeği", "İlişki Doyum Ölçeği" ve "Romantik Partner Çatışma Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, çiftlerin teknoloji kullanımları ve ilişkilerinde teknoferansın artmasıyla bireylerin ilişki memnuniyetinde azalmanın olduğu ve bu doğrultuda teknoloji kullanımından kaynaklı çatışmaların arttığı bulunmuştur.

Özcan ve Tezel Şahin (2023) Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği ile Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamış; Denizli ilinde yaşayan, yaşları 23 ile 45 arasında olan, evli 252 kadın ile çalışılarak geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmıştır. Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği 4 maddeden oluşturulmuş ve beşli likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği ise beş maddeden oluşturulmuş ve yedili likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği'nin Cronbach Alpha değeri .74, Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği'nin .86 olduğu bulunmuş; ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Yang, Jiang ve Zhu (2023) 3-9 yaş arasındaki 472 ebeveynlerin problemli akıllı telefon kullanımları ve teknoferansları ile çocukların yönetici işlev becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çin'de yapılan çalışma, 255 okul öncesi eğitime ve 217 ilkokula devam eden çocukların ebeveynleri ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin problemli akıllı telefon kullanımlarının, çocukların yönetici işlev becerilerinde zorluklarla önemli ölçüde ilişki gösterdiği ve kısmen de teknolojinin ebeveyn-çocuk ilişkilerine müdahale etmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin problemli akıllı telefon kullanımlarının ve teknoferans etkilerinin ilkokula giden çocuklara göre okul öncesi dönemdeki çocuklarda daha fazla görülebileceği belirtilmiştir.

Yıldırım ve Şad (2023) ebeveynlerin ve çocukların akıllı telefon bağımlılığını ölçebilmek amacıyla "Ailede Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği" geliştirmiştir. Araştırmada 677 veliden veri toplanmıştır. Ölçek, "veli boyutu" (10 madde) ve "çocuk boyutu" (10 madde) olmak üzere iki boyuttan ve 5'li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci katılımcı grubu ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilerin velileri oluştururken; ikinci katılım grubunu ilkokul düzeyindeki öğrencilerin velileri oluşturmuştur. Ailede Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin Cronbach Alfa katsayısı .928, "Çocuk Boyutu" .936 ve "Veli Boyutu" ise .911 hesaplanmıştır. Ölçekte alınan puanların artması ile akıllı telefon bağımlılığının da arttığı belirtilmiştir.

Canale ve diğerlerinin (2024) yapmış oldukları çalışmada, Covid-19'un dördüncü dalgası sırasında annelerin çocuklarıyla zaman geçirirken teknoloji kullanımı sebebiyle dikkat dağınıklığı, psikolojik iyi oluşu ve ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, İtalya'da liseye giden 13-18 yaş ergenlerin anneleri (246 anne) ile yapılmıştır. Covid-19 salgını kaynaklı stres faktörlerinin, algılanan stresi etkilediği ve bu durumun da

annelerin çocuklarıyla zaman geçirirken teknoloji kullanımı nedeniyle dikkat dağınıklığına sebep olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin teknoloji kullanımı sebebiyle dikkat dağınıklığı ile çocuklarına gösterdikleri duygusal sıcaklık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ji, Feng ve Cui (2024) 3200 ergen (10. ve 11. Sınıf öğrencileri) ile yaptıkları çalışmada ebeveyn teknoferansı ile ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği", "Sosyal Kaygı Ölçeği", "Ebeveyn ve Akran Bağlılığı Envanteri" ve "Kişilerarası Tepkisellik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma bulguları; ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin sıklıkla teknolojik cihazlar ile kesintiye uğramasının ergenlerde empati eksikliğiyle ve artan sosyal kaygı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ebeveyn teknoferansı nedeniyle ergenlerin ebeveynlerinin dikkatini yeniden kazanmaya çalıştıkları belirtilmiş; başkalarının duygularını ve bakış açılarını anlama yeteneklerinin azalabileceği ifade edilmiştir.

McDaniel, Ventura, Drouin (2024) küçük çocukları olan (yaklaşık 3 yaş) 183 aile ile yaptıkları çalışmada ebeveynlerin mesajlaşma/arama, sosyal medya kullanımları, mobil oyun oynama ile birlikte geçirilebilecek aile zamanını azaltma durumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin babalara göre daha fazla sosyal medya kullanırken daha az mobil oyun oynadıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda annelerin sosyal medya kullanımlarının aile ile geçirilebilecek zamanı azaltabileceği belirtilmiştir. Ayrıca daha fazla yaşanan ebeveynlik stresinin daha yüksek oranda sosyal medya kullanımına ve mobil oyun oynamaya aynı zamanda aile ile geçirilebilecek ortak zamanı kesintiye uğratma algısına aracılık ettiği belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırma için geliştirilen veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan ve okul öncesi eğitime devam etmekte olan 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin, ebeveyn teknoferanslarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmada Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin geliştirilmesi amaçlandığından nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan araştırmada fazla sayıda katılımcıya ulaşmak hedefleniyorsa ve elde edilen veriler istatistiksel açıdan ölçülmek isteniyorsa nicel araştırma yönteminin kullanılması önerilmektedir (Patton, 2014). Araştırmacıların çalıştıkları ilgili konu dahilinde faktörler arasındaki ilişkinin incelenmesi, doğrulanması vb. işlemler için nicel araştırma yöntemi tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2020). Tarama modeli araştırmaları, incelenen konu paralelinde katılımcıların görüşlerinin alındığı veya konu dahilinde ilgi, tutum, davranış gibi özelliklerinin belirlendiği, diğer araştırma yöntemlerine kıyasla genellikle daha geniş bir örneklem grubu üzerinde yapılan araştırmaları temsil etmektedir (Demirel, 2018; s. 107-109). Betimsel araştırmalar, bir durumu mümkün olduğu kadar tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Geniş gruplar içerisinde yürütülen betimsel tarama araştırmalarında, gruplardaki bireylerin belli bir olguya ve/veya olaya ilişkin bakış açıları, tutumları betimlenmeye çalışılır (Karakaya, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan, okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay arasında çocuğa sahip ebeveynler oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan az sayıda katılımcı ile başlar. Daha sonrasında katılımcılardan araştırma kriterlerine uyan diğer kişileri önermeleri istenir. Böylece örneklem grubu yuvarlanan bir kartopu gibi büyümektedir. Örneklem oluşturuldukça araştırma için faydalı olacak kadar veri toplamaya devam edilir (Parker, Scott & Geddes, 2019; Raina, 2015).

Ölçek geliştirme çalışmalarında, araştırma grubunun büyüklüğüne bağlı olarak çeşitli görüşler bulunmaktadır (Ayğar Bakır & Uzun, 2018). Örneklem büyüklüğünün ne kadar olması gerektiği ile ilgili çalışmacılar tarafından farklı yaklaşık sayılar sunulmaktadır fakat belirtilen sayıların her araştırma için uygun olmadığı belirtilmektedir (Uyumaz & Sırgancı, 2020). Ölçeğin madde sayısı ilk uygulama için 41 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ebeveyn sayısının ölçek madde sayısının en az on katı olması planlanmış ve bu doğrultuda Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için 465 ebeveyn, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için 272 ebeveyn olmak üzere toplam 737 ebeveyn ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi için çalışma grubunda yer alan çocukların ve ebeveynlerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Açımlayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

	Kategoriler	n	%
Çocuğun Yaşı	48-66 ay	250	53,8
	67-72 ay	215	46,2
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	232	49,9
	Erkek	233	50,1
Okul öncesi eğitime devam süresi	1.yılı	247	53,1
	2.yılı	154	33,1
	3.yılı	46	9,9
	4.yıl ve üzeri	18	3,9
Anne öğrenim durumu	İlköğretim	50	10,8
	Lise	134	28,8
	Lisans	229	49,2
	Lisansüstü	43	9,2
Baba öğrenim durumu	İlköğretim	46	9,9
	Lise	124	26,7
	Lisans	237	51,0
	Lisansüstü	57	12,3
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	208	44,7
	Çalışmıyor	257	55,3

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların %53,8'i 48-66 ay aralığında, %46,2'sinin 67-72 ay aralığında olduğu görülmektedir. Çocukların %49,9'u kız ve %50,1'i erkektir. Çocukların okul öncesi eğitime devam süresine bakıldığında %53,1'i 1 yıldır, %33,1'i 2 yıldır, %9,9'u 3 yıldır ve %3,9'u 4 yıl ve üzeri eğitimlerine devam ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan annelerin %49,2'si ve babaların %51'i lisans mezunudur. Annelerin %44,7'si çalışırken %55,3'ü çalışmamaktadır. Ayrıca örneklemde yer alan annelerin yaş ortalaması $\overline{X}$=34.10 standart sapması s=5.27, babaların yaş ortalaması ise $\overline{X}$=37.28 standart sapması s=5.90'dır.

Araştırma Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ebeveynler ile yapılmıştır. Tablo 2'de açımlayıcı faktör analizi için çalışmaya katılan ebeveynlerin yaşadıkları illere yer verilmiştir.

Tablo 2

Açımlayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Ebeveynlerin Yaşadıkları İller (n=465)

Bölgeler	İller	n	%
İç Anadolu	Ankara	136	62,4
	Sivas	58	26,6
	Kırıkkale	12	5,5
	Yozgat	5	2,3
	Konya	4	1,8
	Eskişehir	2	0,9
	Niğde	1	0,5
	Toplam	218	100,0
Marmara	İstanbul	33	34,7
	Kocaeli	25	26,3
	Bursa	20	21
	Bilecik	7	7,4
	Balıkesir	4	4,2
	Sakarya	2	2,1
	Tekirdağ	2	2,1
	Düzce	1	1,1
	Kırklareli	1	1,1
	Toplam	95	100,0
Akdeniz	Kahramanmaraş	16	40
	Antalya	14	35
	Mersin	6	15
	Adana	1	2,5
	Burdur	1	2,5
	Isparta	1	2,5
	Osmaniye	1	2,5
	Toplam	40	100,0
Ege	Denizli	15	37,5
	Muğla	9	22,5
	İzmir	7	17,5
	Afyonkarahisar	6	15
	Manisa	3	7,5
	Toplam	40	100,0
Karadeniz	Ordu	24	66,7
	Karabük	2	5,6
	Kastamonu	2	5,6
	Samsun	2	5,6
	Zonguldak	2	5,6
	Artvin	1	2,8
	Giresun	1	2,8
	Tokat	1	2,8
	Trabzon	1	2,8
	Toplam	36	100,0
Doğu Anadolu	Elazığ	8	25,8
	Bitlis	7	22,5
	Erzincan	5	16,1
	Kars	3	9,7
	Van	3	9,7
	Ağrı	2	6,5
	Malatya	2	6,5
	Erzurum	1	3,2
	Toplam	31	100,0
Güney Doğu Anadolu	Şanlıurfa	3	60
	Adıyaman	1	20
	Batman	1	20
	Toplam	5	100,0

Açımlayıcı faktör analizinde çalışma grubunda yer alan ebeveynler ağırlıklı olarak Ankara, Sivas ve İstanbul illerinde ikamet etmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi için çalışma grubunda yer alan çocukların ve ebeveynlerin demografik özellikleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Doğrulayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	Kategoriler	n	%
Çocuğun Yaşı	48-66 ay	164	60,3
	67-72 ay	108	39,7
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	132	48,5
	Erkek	140	51,5
Okul öncesi eğitime devam süresi	1.yılı	147	54,0
	2.yılı	87	32,0
	3.yılı	32	11,8
	4.yıl ve üzeri	6	2,2
Anne öğrenim durumu	İlköğretim	23	8,5
	Lise	75	27,6
	Lisans	144	52,9
	Lisansüstü	25	9,2
Baba öğrenim durumu	İlköğretim	32	11,8
	Lise	96	35,3
	Lisans	122	44,9
	Lisansüstü	19	7,0
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	105	38,6
	Çalışmıyor	167	61,4

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların %60,3'ü 48-66 ay aralığında, %39,7'sinin 67-72 ay aralığında olduğu görülmektedir. Çocukların %48,5'i kız ve %51,5'i erkektir. Çocukların okul öncesi eğitime devam süresine bakıldığında %54'ü 1 yıldır, %32'si 2 yıldır, %11,8'i 3 yıldır ve %2,2'si 4 yıl ve üzeri eğitimlerine devam ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan annelerin %52,9'u ve babaların %44,9'u lisans mezunudur. Annelerin %38,6'sı çalışırken %61,4'ü çalışmamaktadır. Ayrıca örneklemde yer alan annelerin yaş ortalaması $\overline{X}$=34.40 standart sapması s=5.1,babaların yaş ortalaması ise $\overline{X}$=37.83 standart sapması s=5.17'dir.

Tablo 4'te doğrulayıcı faktör analizi için çalışmaya katılan ebeveynlerin yaşadıkları illere yer verilmiştir.

Tablo 4

Doğrulayıcı Faktör Analizinde Çalışma Grubundaki Ebeveynlerin Yaşadıkları İllerin Dağılımı (n=272)

Bölgeler	İller	n	%
İç Anadolu	Ankara	72	61,5
	Sivas	26	22,2
	Kırıkkale	12	10,2
	Konya	4	3,4
	Eskişehir	1	0,9
	Kayseri	1	0,9
	Yozgat	1	0,9
	Toplam	117	100,0
Ege	Afyonkarahisar	52	83,9
	Denizli	9	14,5
	İzmir	1	1,6
	Toplam	62	100,0
Marmara	İstanbul	21	46,7
	Kocaeli	13	28,9
	Bursa	5	11,1
	Balıkesir	3	6,7
	Bilecik	2	4,4
	Tekirdağ	1	2,2
	Toplam	45	100,0
Karadeniz	Ordu	11	61
	Tokat	2	11
	Amasya	1	5,6
	Artvin	1	5,6
	Giresun	1	5,6
	Rize	1	5,6
	Zonguldak	1	5,6
	Toplam	18	100,0
Akdeniz	Kahramanmaraş	6	40
	Adana	3	20
	Mersin	2	13,2
	Antalya	1	6,7
	Hatay	1	6,7
	Burdur	1	6,7
	Osmaniye	1	6,7
	Toplam	15	100,0
Doğu Anadolu	Bitlis	3	30
	Elazığ	3	30
	Erzincan	2	20
	Erzurum	1	10
	Van	1	10
	Toplam	10	100,0
Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır	3	60
	Gaziantep	2	40
	Toplam	5	100,0

Doğrulayıcı faktör analizi için çalışma grubunda yer alan ebeveynler ağırlıklı olarak Ankara, Afyonkarahisar ve Sivas illerinde ikamet etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla "Gönüllü Olur Formu", "Demografik Bilgi Formu" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" kullanılmıştır.

Gönüllü Olur Formu

Elektronik ortamda (Google formlar) hazırlanmış formun başında yapılan araştırmayı ebeveynlere tanıtan "Gönüllü Olur Formu"na yer verilmiştir.

Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, araştırmaya katılan ebeveynlerin ve çocuklarının demografik bilgilerine ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Demografik bilgi formunda, çocukların gün/ay/yıl türünden doğum tarihleri ve kaçıncı ayda oldukları, cinsiyetleri, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme durumu; anne-babanın yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu ve ikametgah ettikleri ile yönelik sorular yer almaktadır.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği

48-72 ay arasında olan çocukların ebeveynlerinin teknoferanslarını incelemek ve değerlendirmek amacıyla "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. 36 maddeden oluşan ölçek, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte, "Ebeveyn Teknoferansı Özellikleri" ve "Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları", "Ebeveynlerin Akıllı Cihaz Kullanımını Azaltmaya Yönelik Aldığı Önlemler" olmak üzere 3 boyut bulunmaktadır.

Ebeveyn Teknoferans Ölçeği'nin Geliştirilme Süreci

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin geliştirilme sürecine ilişkin izlenen adımlar Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Ebeveyn teknoferansı ölçeğinin geliştirilme süreci

Madde Havuzunun Oluşturulması

Ölçeğin madde havuzu hazırlanırken araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve ilgili araştırmalarda kullanılan ölçekler incelenmiştir. Teknoferans ile ilgili ulusal araştırmalar incelendiğinde Akbağ ve Sayıner'in (2021) "Dijital teknolojinin yansımaları: "Ebeveyn teknoferansı ve sosyotelizmi" isimli derleme makalesi, Çakır ve Köseliören (2022) "İletişim sürecine teknoloji müdahalesi olarak teknoferans: Evli çiftler üzerine bir araştırma", Özcan ve Tezel Şahin (2023) tarafından "Teknoloji Cihazı Müdahale Ölçeği ile Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği"nin Türkçe uyarlaması isimli çalışmalara ulaşılmıştır. Uluslararası araştırmalarda teknoferansın eşler arasında, romantik ilişkilerde etkisi (Coyne, 2021; Dudkina & Maslinovska, 2017; Hipp, 2019; Hipp & Carlson, 2021; Lapierre & Custer, 2021; McDaniel 2015; McDaniel & Coyne, 2016b; McDaniel & Drouin, 2019; McDaniel, Galovan, Cravens & Drouin, 2018; McDaniel, Galovan & Drouin, 2021; Mushquash, Charlton, Maclsaac & Ryan, 2022; Tammisalo & Rotkirch, 2022; Zoppalat vd.,

2022) ebeveyn teknoferansının bebek-çocuk-ergen ilişkilerine yansımalarının incelendiği çalışmaların (Braune-Krickau vd., 2021; Corkin vd., 2021; Dixon, Sharp, Hughes & Hughes, 2023; Elias, Lemish, Dalyot & Floegel, 2021; Lemish, Elias & Floegel, 2020; Liu, Wu, Zhou & Wang, 2020; Mackay, Komanchuk, Hayden & Letourneau, 2022; McDaniel & Radesky, 2018; Meeus, Coenen, Eggermont, Beulllens, 2021; Merkas, Peric & Zulec, 2021; Morris, Filipetti & Rigato, 2022; Knitter & Zemp, 2020; Komanchuk vd., 2023; Krough vd., 2021; Qiao & Liu, 2020; Qi-Hua, Di, Zong-Kui, 2021; Shao vd., 2022; Stockdale, Coyne & Padilla-Walker, 2018; Stockdale vd., 2020; Sundqvist, Heimann & Koch, 2020; Turvill, Fido & Parker, 2019; Xin, Yue & Qi-Hua, 2020; Yang, Jiang & Zhu, 2023; Vandeen Abeele vd., 2020; Zayia vd., 2021; Zimmerle, 2019; Zurcher vd., 2020) olduğu görülmüştür. Ebeveyn teknoferansı ile ilgili uluslararası araştırmalarda geliştirilen ölçeklerin (McDaniel & Radesky, 2018; Szymanska, 2023) sınırlı sayıda olduğu görülürken ulusal düzeyde ebeveyn teknoferansı ile ilgili ölçek geliştirmeye yönelik araştırma olmadığı görülmüştür.

İlgili literatür taramasından yararlanıldıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşmelere yer verilmiştir. Madde havuzunun oluşturulmasında yararlanmak amacıyla 12 ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. 1 baba ve 11 anne ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda "Aile Bilgi Formu" hazırlanmıştır. Görüşme yapılan ebeveynlerin çocuklarının yaşının 48-72 ay aralığında olmasına dikkat edilmiştir. Ebeveynler ile yüz yüze, telefon veya online görüşme yapılmış ve verdikleri cevaplar yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Ebeveyn teknoferansına ilişkin toplam 13 açık uçlu soru (Çocuğunuzla zaman geçirirken akıllı cihazınız yanınızda olur mu?, Akıllı cihazınıza baktığınız zamanlarda çocuğunuzun söylediklerine, sorduklarına daha geç cevap verir misiniz?, Akıllı cihazınızı kullandıktan sonra dikkatinizi çocuğunuzla birlikte yaptığınız etkinliğe vermekte zorlanır mısınız? Bu durumun sakıncaları olduğunu düşünüyor musunuz? gibi) sorulmuştur. Ailelerin görüşleri incelendiğinde teknoferansın ortaya çıkmasına neden olabilecek bazı davranışlar sergiledikleri (örneğin, çocuklarıyla zaman geçirirken akıllı cihazlarına gelen bildirim/mesaj/çağrıya baktıkları, anlık olarak sosyal medyadan paylaşım yaptıkları) belirlenmiştir. Aynı zamanda ebeveynlerin çocukları ile zaman geçirirken akıllı cihaza bakmaları sebebiyle çocuklarında da bazı davranış değişiklikleri (kızma, oyunu bırakma, kendisiyle ilgilenilmesini isteme gibi) gözlemledikleri bulunmuştur. Ailelerin görüşleri incelenmiş, madde havuzunun oluşturulmasında faydalanılmıştır.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği için madde havuzu oluşturulurken McDaniel'in (2021) "DISRUPT" Ölçeği'nde belirttiği gibi ölçek maddelerinin, ebeveynlerin bireysel olarak telefon kullanımlarına yönelik değil, ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri süre boyunca akıllı cihaz kullanımlarını içeren maddelerin oluşturulmasına dikkat edilmiştir.

Bu aşamalardan sonra maddeler oluşturulurken "Ebeveyn teknoferansı özellikleri", "Ebeveyn teknoferansının çocuğa yansımaları" ve "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" olmak üzere 3 başlık altında toplanmıştır. "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" başlığı altındaki maddeler ters madde olarak hazırlanmış ve verilerin analiz edilmesi sırasında bu duruma uygun olarak ters puanlama yapılması planlanmıştır.

İlk aşamada 62 maddeden oluşan ölçek maddelerinden benzer amaçlarda olanlar ve yapıyı tam olarak ölçemeyeceği düşünülenler çıkartılarak 57 maddeye düşürülerek revize edilmiş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Madde havuzunun oluşturulmasının ardından dereceleme türünde likert tipinde olması kararlaştırılmıştır. Madde özellikleri dikkate alınarak üç farklı şekilde likert tipi belirlenmiş ve uzman görüşüne sunulmuştur.

Uzman Görüşünün Alınması

Nicel bir çalışmanın geçerliğini artırmak için dikkat edilmesi gereken hususlardan biri ölçek maddelerinin istenilen özelliği ölçmesi ve bu doğrultuda uzman görüşünün alınması gerekmektedir (Büyüköztürk vd., 2020). Ebeveyn teknoferansını ölçmek amacıyla belirlenen 57 maddenin amacına uygun olup olmadığına ilişkin ikinci bir çalışma yapılmıştır. Bu amaç için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü formunda, uzmanlardan, her bir maddenin ölçülmesi hedeflenen özelliği ile ölçmedeki olası niteliği, Türkçe cümle yapısına uygunluğu, ifadelerin anlaşır olma durumu, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğu açısından değerlendirmeleri ve her bir maddeye ilişkin görüşlerini "uygun", "uygun değil", "düzeltme önerisi" şeklinde belirtmeleri istenmiştir. Teknoferans ve benzeri konuda çalışması olan 4 akademisyen ve çocuk gelişimi alanında çalışan 3 akademisyen ve okul öncesi eğitiminde çalışan 2 akademisyen ve 1 ölçme ve değerlendirme uzmanı olmak üzere toplam 10 uzmana mail gönderilmiştir. 7 uzmandan geri dönüş alınabilmiştir. Uzmanların her soru maddesi için görüşleri belirtke tablosunda hazırlanmıştır. Uzman görüşlerinde her bir maddenin geçerli olmasına yönelik görüşlerinde uyuşma düzeyinin

%90-100 olması beklenmektedir. Uzmanların her bir maddeye ilişkin %70-80 oranında uyuşma gösterdiği maddeler uzman görüşü doğrultusunda düzeltme yapılarak ölçekte yer alabilmektedir (Büyüköztürk, 2005). Uzman görüşü sonucu 57 maddeye ilişkin uyuşma geçerliği incelendiğinde 10 maddenin %80'nin altında kaldığı görülmüş ve bu nedenle ölçekten çıkarılmıştır. Geriye kalan 47 maddenin uyuşma düzeylerinin %90'nın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ölçekte yer alan 6 madde araştırmacı tarafından çıkarılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Bu doğrultuda uzman görüşü doğrultusunda maddeler yeniden düzenlenip madde sayısı 41 maddeye düşürülmüştür. "Ebeveyn teknoferansı özellikleri" boyutunda 20, "Ebeveyn teknoferansının çocuğa yansımaları" boyutunda 13, "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" boyutunda 8 madde yer almıştır. Ölçeğin "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" başlığı altındaki maddeler ters madde olarak hazırlanmıştır. Uzman görüşü sonucu likert tipinin "hiçbir zaman", "nadiren", "ara sıra", "sık sık" ve "her zaman" şeklinde 5'li likert tipi olması belirlenmiştir. Böylece ölçek pilot uygulamasına hazır hale getirilmiştir.

Pilot Uygulama

"Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" 3 boyutlu ve 41 maddelik yapısı ile pilot uygulamada kullanılmıştır. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay arası çocuğa sahip 15 ebeveyn ile yüz yüze ve online görüşmeyle pilot uygulaması yapılmış, maddelerin ebeveynler tarafından anlaşılırlığı sınanmıştır. Ölçek uygulamasına geçilmeden önce katılımcılara araştırmanın amacından bahsedilmiş daha sonra 10/15 dakika süre ile geliştirilen ölçeğin uygulaması yapılmıştır. Ebeveynlerden gelen dönütler aracılığıyla ölçekte yer alan maddelerin açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Böylece ölçeğin geçerliğe ve güvenirliğe ilişkin analizlerinin yapılabilmesi için AFA uygulamasına hazır hale getirilmiştir.

AFA Uygulaması

Örneklem büyüklüğünün, madde sayısının en az beş katı olması gerekliliği belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2002). Bu doğrultuda ölçme aracında 41 madde bulunmasına istinaden Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan ve okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay arasında çocuğa sahip 465 ebeveyn ile elektronik ortamda (Google form) uygulama yapılmıştır.

DFA Uygulaması

AFA uygulamasından sonra ölçekte yer alan maddeler tekrar incelenmiş ve faktör analizi sonucunda 0.30 altında yük değeri olan madde ve binişik maddelerin olduğu görülmüştür. Bu nedenle 5 madde atılarak 36 maddeye düşürülmüş ve DFA uygulaması için ölçeğin son şekli verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubuna uygun olarak 272 ebeveyn ile DFA uygulaması yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından hazırlanan "Gönüllü Olur Formu", "Demografik Bilgi Formu" ve "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" elektronik ortama (Google formlar) yüklenmiştir. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 ay aralığında çocuğa sahip ebeveynler çalışmaya gönüllü olarak katılmış ve araştırma verileri elektronik ortamda teslim alınmıştır.

Etik İzin

Çalışma sürecinde araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izni alınmıştır. Gazi Üniversitesi etik kurul izni kapsamında; 24.11.2023 tarih ve 77082166-302.08.01-809561 sayılı kararı ile yürütülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" kullanılarak elde edilen veriler uygun istatistik programa işlenmiş ve yanlış veri girişi olmaması için veriler tekrar kontrol edilmiştir. Öncelikle kapsam geçerliği için uzman görüşleri alınmış olan Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin yapı geçerliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Yapılan Analizler

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Öncelikle ölçeğin faktör yapısının keşfedilmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Sonrasında ise AFA sonucunda ortaya çıkan faktör yapısının doğrulanması amacıyla ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Faktör Yapısının Keşfedilmesi

Bu araştırmada "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin faktör yapısını keşfetmek amacıyla faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. Faktör analizine geçilmeden önce gerekli varsayımların kontrol edilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki uçdeğerlerin ve kayıp verilerin belirlenmesidir. Veri seti incelendiğinde herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Kayıp verilerin kontrolünden sonra uçdeğerlerin tespiti yapılmalıdır. Faktör analizi çok değişkenli bir istatistiksel teknik olduğu için hem tek değişkenli hem de çok değişkenli uç değerlerin tespit edilmesi gerekir. Tek değişkenli uç değerler verilerin z puanına çevrilmesi ile incelenmiştir. Standart z puanlarından küçük örneklemlerde ($n \leq 100$) için $-3 \leq z \leq 3$ aralığının, büyük örneklemlerde ($n > 100$) ise $-4 \leq z \leq 4$ aralığının dışında kalan veriler uç değer (Mertler & Reinhart, 2017) olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü 465 olup büyük örneklem

sınıfında olduğu için ±4 aralığı referans olarak kabul edilmiştir. Çok değişkenli uç değerler ise Mahalanobis uzaklığının hesaplanması ile belirlenmiştir. Mahalanobis uzaklığının manidarlık düzeyi 0.001'den küçük değerler (Mertler & Reinhart, 2017) çok değişkenli uç değer olarak belirlenmiştir. Tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerlerin belirlenmesi ve veri setinden uzaklaştırılmasının ardından örneklemde 420 bireye ait veri kalmıştır.

Açımlayıcı faktör analizinin diğer bir varsayımı örneklem büyüklüğünün yeterli olması gerektiğidir. Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığı Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri incelenerek belirlenmektedir. Bu değerin en az 0.50 olması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte 0,50-0,70 arası orta, 0,70-0,80 arası iyi, 0,80-0,90 arası oldukça iyi ve 0,90-1,00 arası mükemmel olacak şekilde sınıflandırılmaktadır (Field, 2009). Genel olarak uygulamalarda KMO değerinin en az 0,80 olması kabul görmektedir (Şengül Avşar, 2024). KMO testine ek olarak ölçek geliştirme çalışmalarında farklı görüşler olmasına karşın madde sayısının en az beş mümkünse 10 katı katılımcıya ulaşılması gerektiği belirtilmektedir (Cohen & Swerdlik, 2009). Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nde toplam 41 madde bulunmaktadır. Bu nedenle örneklem büyüklüğü için uçdeğerler sonrası kalan 420 katılımcı ile belirtilen 10 katı kuralı sağlanmış bulunulmaktadır. Veri setinden elde edilen KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	Bartlett Küresellik Testi		
	$\chi 2$	sd	p
0,932	8455	820	0,000*

**p<0.05*

Tablo 5 incelendiğinde KMO değeri 0,932 olduğu ve mevcut örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu (Field, 2009) belirlenmiştir. Bartlett küresellik testinden elde edilen ki-kare istatistiğinin ise anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi 2 = 8455$, $p<0,05$). Bu durum verilerin açımlayıcı faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Faktör analizi aşamasında faktör çıkarma yöntemi olarak temel eksen faktörleştirme (principle axis factoring-TEF) kullanılmıştır. Elde edilen maddelerin faktörlere tam oturmaması durumunda ise faktör döndürme kullanılmıştır. Faktör döndürme aşamasında eğik döndürme

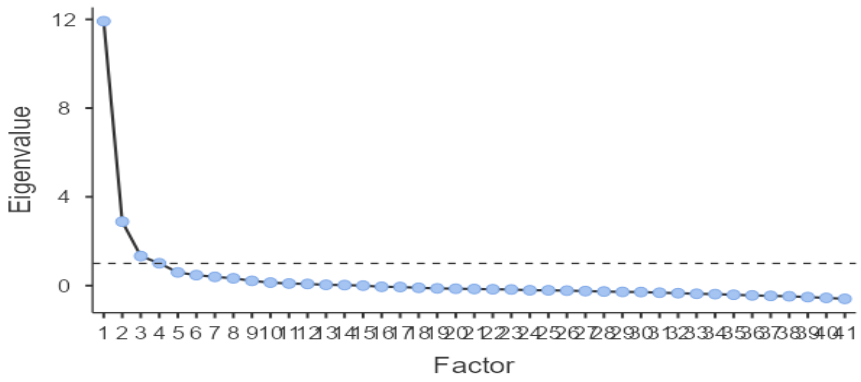
yöntemlerinden Promax tercih edilmiştir. Bunun nedeni eğik döndürme yöntemleri faktörler arası korelasyonun 0'dan farklı olmasıdır. Tablo 5'te de görüldüğü üzere elde edilen faktörler arası korelasyonların 0'dan farklı olması nedeniyle Promax kullanılmıştır. Faktör çıkarmada en önemli noktalardan biri faktör sayısına karar verme aşamasıdır. Faktör sayısına karar vermede hem yamaç eğim grafiği (scree plot) hem de özdeğeri 1'den büyük faktör sayısı temel alınmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ilk aşamada dört faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Dört faktörlü yapıya ilişkin varyans oranları ve özdeğerler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Özdeğerler, Faktör Yükleri ve Faktörler Arası Korelasyon Değerleri

Faktör	Özdeğer	Varyans Oranı	Kümülatif Varyans Oranı	2.	3.	4.
1.	11,9141	16,94	16,9	0,660	0,333	0,256
2.	2,8815	16,15	33,1	-	0,160	0,060
3.	1,3316	5,47	38,6	-	-	0,301
4.	1,0071	5,12	43,7	-	-	-

Tablo 6'daki verilere göre toplam varyansın %16,94'ü birinci faktör, %16,15'i ikinci faktör, %5,47'si üçüncü faktör ve %5,12'si dördüncü faktör tarafından açıklanmaktadır. Toplam varyansın yaklaşık %44'nün elde edilen dört faktör ile açıklandığı belirlenmiştir. Faktör sayısının belirlenmesi amacıyla Şekil 2'deki yamaç-eğim grafiği de incelenmiştir.

Şekil 2. Dört faktörlü yapıya ilişkin yamaç eğim grafiği

Faktör sayısına karar verilebilmesi için faktörler arası keskin düşüşün olması beklenir. Şekil 2 incelendiğinde ikinci ile üçüncü faktör arası ve üçüncü ile dördüncü faktör arası düşüş eğimi net ayrılmamaktadır. Grafiksel yaklaşımlar istatistiksel karar vermede tek dayanak noktası olmamalıdır. Bu nedenle özdeğeri 1'den büyük faktör sayısının dört olması nedeniyle dört faktörlü yapı incelenmiştir.

Dört faktörlü yapıya ilişkin faktör yükleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Dört Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M1	0,409			0,337
M2	0,509			
M3	0,394			
M4	0,502			0,440
M5				0,553
M6	0,643			
M7	0,326			
M8			0,369	
M9	0,673			
M10	0,710			
M11	0,673			
M12	0,756			
M13	0,691			
M14	0,688			
M15	0,653			
M16	0,615			
M17	0,641			
M18	0,525			
M19	0,306			
M20	0,339	0,365		
M21		0,449		
M22		0,709		
M23		0,802		
M24		0,642		
M25		0,417		
M26		0,575		
M27		0,823		
M28		0,827		
M29		0,645		
M30		0,925		
M31		0,793		
M32		0,701		
M33			0,335	
M34				0,460
M35			0,562	
M36				0,525
M37				
M38				0,405
M39				0,581
M40			0,709	
M41			0,627	

Dört faktörlü yapıya ilişkin faktör yükleri incelendiğinde binişik maddelerin (faktörler arası yük farkının 0,10'dan düşük olduğu maddeler) olduğu (M20, M1) belirlenmiştir. Binişik yük veren maddelerden aradaki farkın daha küçük olduğu maddelerden başlayarak madde atım süreci yürütülmeli ve her madde atımdan sonra faktör analizi tekrar edilmelidir (Şengül Avşar, 2024). Bu nedenle ilk aşamada M20 maddesi ölçekten çıkarılmış ve faktör analizi tekrar edilmiştir. Tekrar edilen faktör analizi sonucunda Tablo 7'de görüldüğü üzere yine binişik maddelere ulaşılmıştır. Bununla birlikte analiz sonucunda faktör sayısı dörtten üçe düştüğü görülmüştür. Yamaç-eğim grafiğinde de üç veya dört faktör arası net bir sonuç elde edilmemesi aslında üç faktörlü yapının olabileceği şüphesini doğrulamıştır. Tablo 8'de üç faktörlü yapıya ilişkin faktörler ve faktör yükleri verilmiştir.

Tablo 8

Üç Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M1	0,322		
M2	0,449		
M3	0,394		
M4	0,352		
M5			0,390
M6	0,622		
M7	0,372		
M8	0,299		0,254
M9	0,684		
M10	0,785		
M11	0,708		
M12	0,750		
M13	0,737		
M14	0,745		
M15	0,663		
M16	0,593		
M17	0,650		
M18	0,575		
M19	0,313		
M21		0,486	
M22		0,712	
M23		0,751	
M24		0,589	
M25		0,462	
M26		0,564	
M27		0,821	
M28		0,829	
M29		0,621	
M30		0,929	
M31		0,766	
M32		0,710	
M33			0,339
M34			0,617
M35	0,391		0,325
M36			0,528
M37			0,461
M38			0,581
M39			0,754
M40	0,308		0,340
M41	0,312		0,322

Tablo 8'de üç faktörlü yapıya ilişkin faktör analizi sonucunda 0,30'un altında yük değerine sahip bir maddeye (M8) rastlanmıştır. Bununla birlikte binişik maddeler (M40, M41 vb.) görülmeye devam etmiştir. Bu maddeler de sırasıyla ölçekten çıkarılarak ve her defasından faktör analizi tekrar edilerek son faktör yapısına ulaşılana kadar analizde devam edilmiştir. Son durumda ölçekte 36 madde kalmış 5 madde ölçekten uzaklaştırılmıştır. Tablo 9'da son durumda ulaşılan faktör yapısı, faktör isimlendirmeleri ve yükleri verilmiştir.

Tablo 9

Ölçeğe İlişkin Faktör Yapısı ve Faktör İsimleri

Maddeler	Ebeveyn Teknoferansı Özellikleri	Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları	Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler	Uniqueness
M1	0,340			0,765
M2	0,466			0,702
M3	0,403			0,788
M4	0,371			0,699
M5			0,431	0,764
M6	0,636			0,577
M7	0,378			0,850
M9	0,681			0,491
M10	0,782			0,472
M11	0,705			0,535
M12	0,755			0,450
M13	0,740			0,484
M14	0,732			0,570
M15	0,666			0,500
M16	0,603			0,574
M17	0,645			0,504
M18	0,557			0,622
M21		0,472		0,553
M22		0,707		0,407
M23		0,760		0,436
M24		0,601		0,429
M25		0,457		0,618
M26		0,572		0,475
M27		0,823		0,306
M28		0,830		0,441
M29		0,625		0,512
M30		0,930		0,274
M31		0,774		0,425
M32		0,711		0,443
M33			0,304	0,881
M34			0,596	0,658
M35	0,409			0,743
M36			0,551	0,740
M37			0,432	0,830
M38			0,560	0,716
M39			0,748	0,484

Tablo 9 incelendiğinde faktör yüklerinin tamamının 0,30 ve üzeri (Çokluk vd., 2012) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca maddelerin ağırlık olarak ilk iki faktörde toplandığı görülmüştür. Kline (1994)'e göre faktör yük değeri 0,30-0,59 arasında ise orta düzeyde, 0,60 ve üzeri ise yüksek düzeyde yüklenmeyi göstermektedir. Buna göre ölçeğe ilişkin 16 madde orta düzeyde, 20 madde ise yüksek düzeyde yüke sahiptir. Faktörlerin isimlendirilmesinde maddelerin açıkladıkları ortak özellik temel alınmış ve isimlendirme yapılmıştır. Üç faktörlü yapıya ilişkin özdeğerler ve açıklanan varyans oranları ve faktörler arası korelasyonlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Özdeğerler, Açıklanan Varyans Oranları ve Faktörler Arası Korelasyonlar

Faktör	Özdeğer	Varyans Oranı	Kümülatif Varyans Oranı	2.	3.
1.	10,9113	18,38	18,4	0,624	0,384
2.	2,5721	17,63	36,0	-	0,078
3.	1,3199	6,43	42,4	-	-

Tablo 10'daki verilere göre toplam varyansın %18,38'i birinci faktör, %17,63'ü ikinci faktör, %6,43'ü üçüncü faktör tarafından açıklanmaktadır. Toplam varyansın yaklaşık %42'si elde edilen üç faktör ile açıklandığı belirlenmiştir. Faktörler arası korelasyonun üç faktörlü yapı için de 0'dan farklı olduğu tekrar görülmüştür.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin Faktör Yapısının Doğrulanması

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin AFA ile belirlenen üç faktörlü yapısının doğrulanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonrası elde edilen ölçeğin son hali ile yeniden veri toplanarak DFA uygulanmıştır. DFA için 272 katılımcıdan veri toplanmıştır. Myers ve diğerlerine (2011) göre teorik modeller için örneklem büyüklüğünün 200'den fazla olması gerektiği belirtilmektedir. Mevcut çalışmanın örneklem büyüklüğü 272 olduğu için yeterli olduğu düşünülmüştür. DFA analizi için Mplus 8 paket programı kullanılmıştır. Kestirim yöntemi olarak çapraz ağırlıklı en küçük kareler (WLSMV) yöntemi seçilmiştir. WLSMV, özellikle Likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde Maksimum Olabilirlik (ML) yöntemine göre daha yansız ve kesin kestirimler yapmasıyla

bilinmektedir (Li, 2016). Buna göre, yapılan DFA'ya ilişkin model uyum istatistikleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri

χ^2 (ki-kare testi)	p	RMSEA	CFI	TLI	SRMR
1611,355	0,000	0,08	0,91	0,90	0,08

Model veri uyumunun sağlanması için χ^2 değerinin anlamlılık düzeyinin 0,05'den büyük olması gerekmektedir. Tablo 11'de görüldüğü üzere elde edilen verilerin χ^2 değerine ilişkin anlamlılık düzeyi 0,05'den küçüktür. Fakat χ^2 istatistiği örneklem büyüklüğüne karşı hassastır (Zimmer & Odum Institute, 2019). Bu nedenle model ki-kare istatistiği diğer genel uyum iyiliği indeksleri ile birlikte yorumlanmalıdır. Diğer model uyum istatistiklerinden SRMR (≤0.08) (Browne & Cudeck, 1993), RMSEA (0.05≤RMSEA≤ 0.08) (Hu & Bentler, 1999), CFI (≤ 0.90) ve TLI (≤ 0.90) indeksleri ise kabul edilebilir uyum için sağlanmalıdır (Bentler, 1990). Tablo 11 incelendiğinde Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nden elde edilen verilere ilişkin modelde tüm uyum istatistiklerinin istenen aralıklarda olduğu görülmüştür. Buna göre Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin üç faktörlü yapının doğrulandığı söylenebilir.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne İlişkin Güvenirlik, Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Analizleri

Elde edilen üç faktörlü yapı sonrasında faktörlere ilişkin güvenirlik değerleri ve ölçeğin tamamına ilişkin güvenirlik değerleri hesaplanmıştır. Ölçek puanlarının güvenirliğinin belirlenmesinde Cronbach Alpha, Mcdonald's Omega, bileşik güvenirlik (CR-Construct Reliability) katsayısı hesaplanmıştır. Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği maddeleri Likert tipi yani çoklu puanlanan (polythomous) maddelerdir. Çoklu puanlanmasından (polythomous) maddeler için kaynaklı olarak Cronbach Alpha katsayısının iç tutarlık bağlamında güvenirlik hesabında kullanılması uygundur. Cronbach Alfa katsayısının yanı sıra Mcdonald's Omega katsayısı da güvenirlik hesaplamada sıklıkla kullanılmaktadır. Mcdonald's Omega katsayısı, Cronbach Alfa katsayısının aksine madde sayısından, ölçeğin boyutluluğundan ve normalden ayrılmalardan etkilenmemektedir. Bu nedenle Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği için

hem Cronbach Alfa hem de Mcdonald's Omega katsayısı hesaplanarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Güvenirlik katsayısının ölçekler için 0,70'den yüksek olması ölçekten alınan puanların güvenirliğinin yeterli olduğunu göstermektedir (DeVellis, 2003). Bileşik güvenirliğin (CR) hesaplanmasının amacı bir yapının iç tutarlılığını yani güvenirliğini belirlemektir. Fornell ve Larcker (1981)'a göre CR değeri 0,60 üstü olması iç tutarlık için gereklidir. Tablo 12'de hem ölçeğin tamamına ilişkin hem de boyutlarına ilişkin hem güvenirlik ve geçerlik değerleri verilmiştir.

Tablo 12

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği ve Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Katsayıları

	Cronbach alpha (α)	Mcdonald's Omega (ω)	Madde sayısı	CR	AVE
Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği	0,92	0,93	36	-	-
Ebeveyn Teknoferansı Özellikleri	0,90	0,91	17	0,93	0,45
Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları	0,93	0,93	12	0,95	0,63
Ebeveynlerin Akıllı Cihaz Kullanımını Azaltmaya Yönelik Aldığı Önlemler	0,70	0,71	7	0,83	0,43

Tablo 12'de verilen istatistikler incelendiğinde, Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne ilişkin hem Cronbach Alpha hem de Mcdonald's Omega ile hesaplanan güvenirlik değerlerinin benzer ve oldukça yüksek (α=0,92; ω=0,93) olduğu belirlenmiştir (DeVellis, 2023). Boyutlarına ilişkin güvenirlik değerleri incelendiğinde göreceli olarak en yüksek güvenirliğe (α=0,93; ω=0,93) Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları boyutu sahiptir. En düşük güvenirliğe (α=0,70; ω=0,71) sahip boyutu ise Ebeveynlerin Akıllı Cihaz Kullanımını Azaltmaya Yönelik Aldığı Önlemler boyutu olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte bu boyuta ilişkin güvenirlik değeri diğer boyutlara göre düşük olmasına karşın yeterli güvenirliğe sahiptir (DeVellis, 2003). Boyutlara ilişkin bileşik güvenirlik (CR) değerleri incelendiğinde tamamı 0,60'ın üstünde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nden elde edilen puanların güvenilir olduğu kanıtlanmıştır.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne İlişkin Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Analizleri

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'ne ilişkin ölçek puanlarının yakınsak geçerliği için açıklanan ortalama varyans (AVE -avareage variance explained), ayırıcı geçerliği (discriminant validity) için ise maksimum ortak varyans (MSV- maximum shared variance) ile ortalama varyansın karesi (ASV-avareage squared variance) değerleri hesaplanmıştır (Hair vd., 2010). Yakınsak geçerlik için ise AVE değeri 0,50 üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010). Bununla birlikte, ayırıcı geçerlik için MSV ve ASV değerinin AVE değerinden düşük olması ayırıcı geçerliğin sağlandığını göstermektedir (Hair vd., 2010). Tablo 13'de ölçeğin boyutlarına ilişkin AVE, MSV ve ASV değerleri verilmiştir.

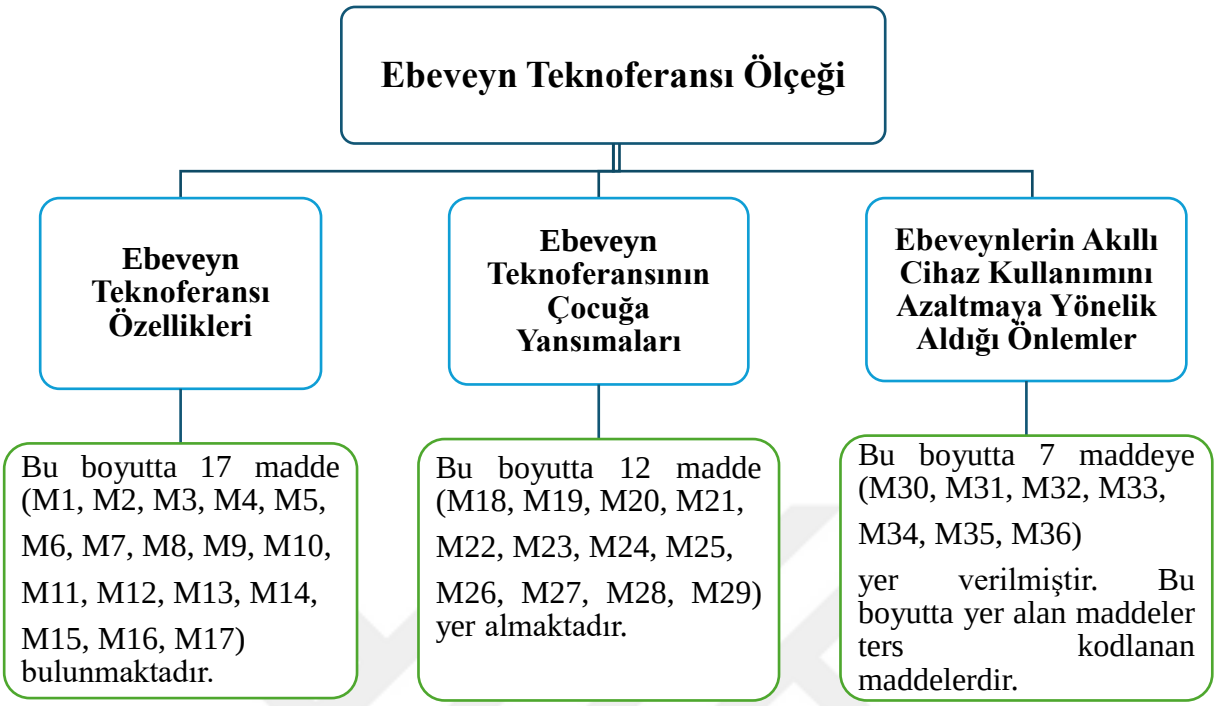
Tablo 13

Ölçeğe İlişkin Yakınsak ve Ayırıcı Geçerlik Katsayıları

	Madde sayısı	CR	AVE	MSV	ASV
Ebeveyn Teknoferansı Özellikleri	17	0,93	0,45	0,39	0,20
Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları	12	0,95	0,63		
Ebeveynlerin Akıllı Cihaz Kullanımını Azaltmaya Yönelik Aldığı Önlemler	7	0,83	0,43		

Tablo 13 incelendiğinde, ölçeğin iki boyutuna ilişkin AVE değeri yakınsak geçerlik için belirlenen 0,50 değerinden düşük bulunmuştur. Fornell ve Larcker (1981), AVE değerinin ölçme modellerinde geçerliğin belirlenmesinde tek başına tutucu (conservative) bir ölçü olduğunu, eğer bileşik güvenirlik (CR) sağlandı ise bunun yakınsak geçerlik için kanıt olabileceğini belirtmiştir. Ölçeğe ilişkin bileşik güvenirlik değerleri tüm boyutlar için 0,60'dan yüksek elde edilmiştir (Bknz. Tablo 12). Bu nedenle yakınsak geçerliğin sağlandığı söylenebilir. Ölçek puanlarına ilişkin MSV değeri 0,39 ASV değeri ise 0,20 olarak hesaplanmıştır. MSV ve ASV değerlerinin üç boyut için de AVE değerlerinden küçük olması ayırıcı geçerliğin de sağlandığını göstermektedir. Buna göre üç boyuttan elde edilen puanların hem ayırıcı geçerliğe hem de yakınsak geçerliğe sahip olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği'nin üç boyutunun içeriği Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Ebeveyn teknoferansı ölçeğinin üç boyutunun içeriği

Ebeveyn Teknoferansı Özellikleri: Ebeveynlerin çocuklarıyla bulundukları ortamda, ortak bir aktivite içindeyken akıllı telefonlarıyla ilgilenmeleri sonucu iletişimlerin, etkileşimlerin veya yaptıkları etkinliklerin kesintiye uğraması ve bu durum sonucu teknoferansın ortaya çıkmasına neden olan özelliklere ilişkin maddeler yer almaktadır.

Ebeveyn Teknoferansının Çocuğa Yansımaları: Boyutun içerisinde ebeveyn teknoferansı nedeni ile çocukların ebeveynlerine gösterdikleri sözel ve davranışsal tepkilere ilişkin maddeler bulunmaktadır.

Ebeveynlerin Akıllı Cihaz Kullanımını Azaltmaya Yönelik Aldığı Önlemler: Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımlarını azaltmak için kullandıkları stratejiler ve bu doğrultuda teknoferanslarını önlemeye yönelik davranışlarına ilişkin maddeler bulunmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma ile ilgili genel olarak ulaşılan sonuçlara ve ilgili alanda çalışan araştırmacılara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Sonuç

Bu araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim döneminde 48-72 ay aralığında çocuğa sahip ebeveynlerin teknoferans eğilimlerini değerlendiren bir ölçek geliştirmek amacıyla Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 737 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Belirlenen amaç doğrultusunda "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçekte "Ebeveyn teknoferansı özellikleri" boyutunda 17 madde, "Ebeveyn teknoferansının çocuğa yansımaları" boyutunda 12 madde, "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" boyutunda 7 madde bulunmaktadır. "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" boyutunda bulunan maddeler ters kodlanan maddelerden oluşmaktadır. "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin istatistiksel analizleri sonucunda Cronbach Alpha değerinin .92 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutunda Cronbach Alpha değerleri ise "Ebeveyn teknoferansı özellikleri" boyutunda .90, "Ebeveyn teknoferansının çocuğa yansımaları" boyutunda .93, "Ebeveynlerin akıllı cihaz kullanımını azaltmaya yönelik aldığı önlemler" boyutunda .70 bulunmuştur. Araştırma sonucunda "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği"nin 36 maddeden oluşan ve 3 boyutu bulunan geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma süreci ve araştırma sonuçları göz önüne alındığında araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ebeveyn teknoferansı ile ilgili ulusal alan yazında bilimsel bir eksikliğin olduğu bilinmektedir. Bu nedenle bebeklik, okul öncesi, okul dönemi ve ergenlik döneminde çocuğa sahip ebeveynlerle deneysel ve boylamsal araştırmalar yapılabilir.
- Ebeveyn teknoferansı ile ilgili yapılan çalışmalarda ebeveynlere ve çocuklara ait demografik özelliklere yeteri kadar yer verilmediği görülmektedir. Yapılacak araştırmalarda çeşitli demografik bilgiler ve bireylerin teknoferans eğilimleri arasında ilişki incelenebilir.
- "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeği" okul öncesi dönemde çocuğa sahip ebeveynlerin teknoferanslarını sınayacak yeni ölçme araçlarının oluşturulması için temel alınabilir.
- Hem ebeveynlerin hem de çocukların akıllı cihaz kullanım alışkanlıkları ile ebeveyn teknoferansı eğilimi incelenebilir.
- Ebeveynlerin teknoferans eğilimlerinin okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimleri üzerindeki etkisi araştırılabilir.
- Ebeveynlerin teknoferans eğilimleri nitel bir araştırma ile derinlemesine incelenebilir.
- Ebeveynlerin ve çocukların akıllı cihaz kullanımını sınırlandırmayı amaçlayan eğitim programları hazırlanabilir veya yapay zeka tabanlı müdahale uygulamaları geliştirilebilir. Bu uygulamaların etkisi incelenebilir.

KAYNAKLAR

Akan, S., Keskin, S. & Şener, K. (2024). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterlilikleri: sosyoekonomik farklılıklar ve teknoloji deneyimi bağlamında bir inceleme. *Eğitimsel Akademik Araştırma* (*53*), 40-54.

Akbağ, M., & Sayıner, B. (2021). Dijital teknolojinin yansımaları: ebeveyn teknoferansı ve sosyotelizmi. *Humanistic Perspective, 3*(3),753-778.

Akkoyunlu, Ş., & Pınar, E. (2024). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımında rol model olarak dijital ebeveynlik. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, *10*(21), 825-836.

Akyürek, M. İ. (2020). Lise öğrencilerinde akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı. *Turkish Journal of Educational Studies, 7*(2), 42-63.

Amichai-Hamburger, Y., & Hayat, Z. (2011). The impact of the internet on the social lives of users: a representative sample from 13 countries. *Computers in Human Behavior, 27*(1), 585–589.

Anderson, D. R. & Hanson, K. (2017). Screen media and parent–child ınteractions. *Media Exposure During Infancy and Early Childhood*, 173-194.

Ante-Contreras, D. (2016). *Distracted parenting: how social media aff enting: how social media affects parent-child ent-child attachment.* California State University, San Bernardio.

Aral, N. (2022). Dijital Dünyada Çocuk Olmak. *TRT Akademi, 7*(16), 1134-1153.

Arundell, L., Parker, K., Timperio, A. et al. (2020). Home-based screen time behaviors amongst youth and their parents: familial typologies and their modifiable correlates. BMC Public Health 20, 1492. https://doi.org/10.1186/s12889-020-09581-w

Aydın, E. & Birol, S. Ş. (2020). Boş zaman aktivitelerinde akıllı telefon kullanımının anne çocuk etkileşimi açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7*(1), 13-24.

Ayğar, B. B., & Uzun, B. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, *5*(3), 1-19.

Bacanak, A., Karamustafaoğlu, O., & Köse, S. (2003). Yeni bir bakış: eğitimde teknoloji okuryazarlığı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(14), 191-196.

Bağcı Çetin, B. (2024). 4-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin ebeveynlik stres düzeylerinin dijital oyun rehberlik stratejilerini yordayıcı rolü. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 9*(1), 13-30.

Baram, T. Z., & Bolton, J. L. (2018). Parental smartphone use and children's mental outcomes: a neuroscience perspective. Neuropsychopharmacology. 10.1038/s41386-018-0184-8

Bargh, J. A., & McKenna, K. Y. A. (2004). The internet and social life. *Annual Review of Psychology, 55*(1), *573–590.* doi:10.1146/annurev.psych.55.

Barr, R. (2019). Growing up in the digital age: early learning and family media ecology. *Current Directions Phychological Science, 28*(4), 341-346.

Benedetto, L. & Ingrassia, M. (2020). Digital Parenting: Raising and Protecting Children in Media World. Studies by an Ecocultural and Transactional Perspective https://www.intechopen.com/chapters/72249 sayfasından erişilmiştir.

Bordeleau, S., Bernier, A., & Carrier, J. (2012). Longitudinal associations between the quality of parent-child interactions and children's sleep at preschool age. *Journal of Family Psychology, 26*(2), 254–262.

Braune-Krickau, K., Schneebeli, L., Pehlke-Milde, J., Gemperle, M., Koch, R., & Wyl, A. (2021). Smartphones in the nursery: parental smartphone use and parental sensitivity and responsiveness within parent–child interaction in early childhood (0–5 years): A scoping review. *Infant Mental Health Journal, 42*(2), 161–175.

Brignall, T. W., & Van Valey, T. (2005). THE impact of ınternet communıcatıons on socıal ınteractıon. *Sociological Spectrum*, *25*(3), 335–348.

Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), Testing structural equation models (pp. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.

BTK (2023). *Türkiye'deki Çocukların ve Ebeveynlerin Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanım Deneyim ve Alışkanlıkları Raporu.* Web: https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/slz6Q.pdf adresinden 29 Ekim 2024'te alınmıştır.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(2), 133-151.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 32, 470-483. https://dergipark.org.tr/download/article-file/108451 sayfasından erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi

Canale, N., Pivetta, E., Costa, S., Galeotti, T., & Billieux, J. (2024). Maternal technology distraction and its associations with stress and parenting during the COVID-19 pandemic. *Psychology of Popular Media*, *13*(2), 262.

Can Yalçın, R. ve Beğenirbaş, M. (2021). ovid-19 pandemi sürecinde teknostres ve iş-aile çatışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 11*(2), 700-730.

Clément, M. N. (2020). Les 0-6 ans et les écrans digitaux nomades. Évaluation de l'exposition et de ses effets à travers la littérature internationale. Neuropsychiatrie de l'Enfance et de l'Adolescence.

Cohen, R. J. & Swerdlik, M. (2009). Psychological assessment: an introduction to tests and measurements, (7th ed.).McGraw−Hill Primis.

Corkin, M. T., Henderson, A. M. E., Peterson, E. R., Kennedy-Costantini, S., Sharplin, H. S., & Morrison, S. (2021). Associations between technoference, quality of parent-infant interactions, and infants' vocabulary development. *Infant Behavior and Development, 64*, 101611.

Courtney, J. A., & Nowakowski-Sims, E. (2018). Technology's impact on the parent-infant attachment relationship: intervening through firstplay therapy. International Journal of Play Therapy, 1-12.

Coyne, S. M. (2021). Media and technoference in romantic relationships. *Image*, *3*, 30.

Çakır, C. & Köseliören, M. (2022). Technoference as technology ınterference in the communication process: a study on married couples. *Erciyes İletişim Dergisi, 9*(2) , 609-626.

Çokluk, O., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları (2. baskı). Pegem Akademi

Davidovitch, M., Shrem, M., Golovaty, N., Assaf, N., & Koren, G. (2018). The role of cellular phone usage by parents in the increase in ASD occurrence: A hypothetical framework. Medical Hypotheses, 117, 33–36.

Demirel, E. T. (2018). Araştırma tasarımı. Ş. Aslan (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s. 107-109). Konya: Eğitim.

Demircan, H. Ö., & Saçan, S. (2019). Fiziksel ve motor gelişim. A. D. Öğretir Özçelik (Ed.), *Çocuk gelişimi içinde* (s. 16). Pegem Akademi.

Demirel, M. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve teknoloji. *In 9th International Educational Technology Conference (IETC2009)*.

Deneault, A. A., Plamondon, A., Neville, R. D., Eirich, R., McArthur, B. A., Tough, S., & Madigan, S. (2024). Perceived parental distraction by technology and mental health among emerging adolescents. *JAMA Network Open*, *7*(8), e2428261-e2428261.

Dere, S. (2024). *Post Kovid-19 Döneminde Dijital Ebeveynliğin Sosyo Ekonomik Özelliklere Göre İncelenmesi: İstanbul Örneği* (Doctoral dissertation, Akademik Perspektif Derneği).

DeVellis, R.F. (2003) Scale Development: Theory and Application. 2nd Edition, Sage, Thousand Oaks.

Dinleyici, M., Carman K. B. , Özturk, E., Şahin Dağlı, F. (2016). Media use by children, and parents' views on children's media usage. *Interactive Journal of Medical Research, 5*(2), e18.

Dixon, D., Sharp, C. A., Hughes, K., & Hughes, J. C. (2023). Parental technoference and adolescents' mental health and violent behaviour: a scoping review. *BMC public health*, *23*(1), 2053.

Dolev-Cohen, M., & Ricon, T. (2024). The associations between parents' technoference, their problematic use of digital technology, and the psychological state of their children. *Psychology of Popular Media, 13*(2), 171–179.

Dudkina, A., & Maslinovska, L. (2017). Technoference, couple's relatıonshıp satısfactıon correlatıon between conflıct management strategıes choıce. In *socıety. Integratıon. Educatıon. Proceedings of the International Scientific Conference,* 1, 501-512.

Elamin, N. O., Almasaad, J. M., Busaeed, R. B., Aljafari, D. A., & Khan, M. A. (2024). Smartphone addiction, stress, and depression among university students. *Clinical Epidemiology and Global Health*, *25*, 101487.

Elias, N., Lemish, D., Dalyot, S., ve Floegel, D. (2020). "Where are you?" An observational exploration of parental technoference in public places in the US and Israel. Journal of Children and Media, 1–13.

Elsobeihi, M. M., Naser, A., & Samy, S. (2017). Effects of mobile technology on human relationships. *International Journal Of Engineering And Information Systems, 1*(5), 110-125.

Field, A. (2009). Discovering statistics using SPSS (3rd Edition). London: Sage

Fitzpatrick, C., Johnson, A., Laurent, A., Bégin, M., & Harvey, E. (2024). Do parent media habits contribute to child global development?. *Frontiers in Psychology*, *14*, 1279893.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research, 18*(1), 39-50.

Glassman, J., Humphreys, K. L., Jauregui, A., Milstein, A., & Sanders, L. (2024). Evidence for changes in screen use in the united states during early childhood related to covıd-19 pandemic parent stressors: repeated cross-sectional study. *JMIR Pediatrics and Parenting*, *7*, e43315.

Golen, R. B., & Ventura, A. K. (2015). Mindless feeding: is maternal distraction during bottle-feeding associated with overfeeding? Appetite, 91, 385-392.

Gonzalez, C., & Katz, V. S. (2016). Transnational family communication as a driver of technology adoption. *International Journal of Communication*, *10*, 21.

Goodwin, K. (2018). Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek. 1. Baskı. İstanbul: Aganta Kitap Yayınevi.

Große Deters, F., & Schoedel, R. (2024). Keep on scrolling? Using intensive longitudinal smartphone sensing data to assess how everyday smartphone usage behaviors are related to well-being. *Computers in Human Behavior*, *150*, 107977.

Gulati, S. (2008). Technology-enhanced learning in developing nations: a review. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, *9*(1).

Hair, J.F., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Prentice-Hall.

Harmandar Ergül, D. & Işıkoğlu, N. (2024). Bebeklerde dijital teknoloji kullanımı ve dijital ebeveynlik davranışları ölçeklerinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(2), 945-968.

Havick, J. (2000). The impact of the internet on a television-based society. *Technology in Society, 22*(2), *273–287.* doi:10.1016/s0160-791x(00)00008-7

Hiniker, A., Sobel, K., Suh, H., Sung, Y., Lee, C. P., & Kientz, J. A. (2015). *Texting while Parenting: How Adults Use Mobile Phones while Caring for Children at the Playground.* CHI '15: Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems, New York.

Hipp, C. J. (2019). Examining the Influence of Technoference on Sexual Satisfaction and Relationship Satisfaction Using Actor-Partner Interdependence Modeling Among Young Adult Couples. (Doctoral dissertation).

Hipp, C. J., & Carlson, R. G. (2021). The dyadic association among technoference and relationship and sexual satisfaction of young adult couples. *Journal of Sex & Marital Therapy*, *47*(5), 508-520.

Hoehe, M. R., & Thibaut, F. (2020). Going digital: How technology use may influence human brains and behavior.. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, *22*(2), 93–97.

Holmgren, H. G., Stand, M. C., Ashby, S., Coyne, S. M., Clifford, B., & Davis, E. (2024). Patterns of Parent Media Use: The influence of parent media use profiles on parental mediation, technoference, and problematic media use. Computers in Human Behavior, 108410.

Hu, L., & Bentler, P. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling, 6, 1-55.

Hu, Z., & Xiang, Y. (2024). Who is the chief culprit, loneliness, or smartphone addiction? Evidence from longitudinal study and weekly diary method. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *22*(1), 599-614.

Ilyka, D., Johnson, M. K. & LIoyd-Fox, S. (2021). Infant social interactions and brain development: A systematic review, 130, 448-469.

Inoue, C., Hashimoto, Y., & Ohira, M. (2021). Mothers' habitual smartphone use, infants during breastfeeding, and mother-infant bonding: A longitudinal study. *Nursing & Health Sciences, 23*(2), 506-515.

Inoue, C., Hashimoto, Y., Nakatani, Y. & Ohira, M. (2022). Smartphone use during breastfeeding and its impact on mother-infant interaction and maternal responsiveness: Within-subject design. *Nursing & Health Sciences, 24*(1), 224-235.

İçli, G. (2001). Eğitim, istihdam ve teknoloji. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(9), 65-71.

İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. & Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik tutum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (46),* 149-173 .

Ji, X., Feng, N., & Cui, L. (2024). The serial mediation role of parent-child attachment and empathy in the relationship between parental technoference and social anxiety. Current Psychology.

Jiang, P., Yang, X., & Zhu, L. (2024). Technoference interacts with parenting practices to predict children's attentional control ındexed by ıntraindividual reaction time variability. *Journal of Child and Family Studies*, 1-14.

Johnstone, S. M. (2024). *Parents' Perspectives on Technoference and Non-Technological Interruptions to Parent-Child* (Doctoral dissertation, University of Canterbury).

Kara, S. (2017). Teknoloji ve toplumsal değişim ilişkisinin sosyal inşa kuramı bağlamında incelenmesi. *Dört Öge, 12,* 117-132.

Karakaya, İ. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Edt.) Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı.

Kernan, M. (2013). Çocuklar ve ebeveynlerin oyun ve arkadaşlık perspektifleri. M. Kernan & E. Singer (Ed.), Erken çocukluk eğitim ve bakımında akran ilişkileri (A.Tüfekci & Ü. Deniz, Çev.) içinde (s. 27-37). İstanbul: Nobel

Kılıman, S., Ergün, N., Aslan, A., & Göksu, İ. (2024). The role of technological devices in parent-children interactions: The correlated variables of children's well-being and life satisfaction. *E-Learning and Digital Media*, *0*(0).

Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: Nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 337-347.

Kiesler, S., Kraut, R., Cummings, J., Boneva, B., Helgeson, V., Crawford, A. (2002). Internet evolution and social impact. *IT&Society, 1*(1), 120-134.

Kildare, C. A., & Middlemiss, W. (2017). Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior, 75,* 579–593.

Kim, K., Yoon, Y., & Shin, S. (2024). Explainable prediction of problematic smartphone use among South Korea's children and adolescents using a Machine learning approach. *International Journal of Medical Informatics*, *186*, 105441.

Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis. New York: Routledge.

Knitter, B. & Zemp, M. (2020). Digital family life: a systematic review of the impact of parental smartphone use on parent-child ınteractions. *Dıgıtal Psychology, 1*(1), 29-43.

Konrad, C., Berger-Hanke, M., Hassel, G., & Barr, R. (2021). Does texting interrupt imitation learning in 19-month-old infants? Infant Behavior and Development, 62, 101513.

Konrad, C., Hillman, M., Rispler, J., Niehaus, L., Neuhoff, L., & Barr, R. (2021). Quality of mother-child ınteraction before, during, and after smartphone use. Frontiers in Psyhology, 12, 616656.

Köksal, T. (2021). Dijital dünya'da 'suretsiz toplum'. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25*(3), 1249-1259.

Krogh, M. T., Egmose, I., Stuart, A. C., Madsen, E. B., Haase, T. W., & Væver, M. S. (2021). A longitudinal examination of daily amounts of screen time and technoference in infants aged 2–11 months and associations with maternal sociodemographic factors. *Infant Behavior and Development*, 63, 101543.

Kumruangrit, S., Tansuwat, R., Marat, S., Phothiwichit, L. ve Phichitsiri, N. (2022). Smart Devices and Family Roles: A Study of Smart Device Use Among Children Aged 2-5 in Thailand's Health Region 3. Journal of Populatıon and Social Studies, 30.

Kurtoğlu Erden, M., & Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: teknoloji kullanımında anne babalar rehber mi engel mi olmalı? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 21*(51), 447-474.

Kushlev, K., & Dunn, E. W. (2019). Smartphones distract parents from cultivating feelings of connection when spending time with their children. *Journal of Social and Personal Relationships*, *36*(6), 1619-1639.

Lanigan, J. D. (2009). A sociotechnological model for family research and ıntervention: how ınformation and communication technologies affect family life. *Marriage & Family Review, 45*(6-8), 587–609.

Lapierre, M. A., & Custer, B. E. (2021). Testing relationships between smartphone engagement, romantic partner communication, and relationship satisfaction. *Mobile Media & Communication*, *9*(2), 155-176.

Lei, R. (2020). Technoference: Parental Photo-Taking Behaviors and Parent-Child Play Interactions. Haverford College. Department of Psychology (Thesis).

Lemish, D., Elias, N., & Floegel, D. (2020). "Look at me!" parental use of mobile phones at the playground. *Mobile Media & Communication*, *8*(2), 170-187.

Lemola, S., Perkinson-Gloor, N., Brand, S., Dewald-Kaufmann, J. F., ve Grob, A. (2014). Adolescents' electronic media use at night, sleep disturbance, and depressive symptoms in the smartphone age. *Journal of Youth and Adolescence, 44*(2), 405–418.

Levin, I., & Mamlok, D. (202*1).* Culture and society in the digital age. *Information, 12*(2), 68.

Lewandowski, A. S., Palermo, T. M., Stinson, J., Handley, S., & Chambers, C. T. (2010). Systematic review of family functioning in families of children and adolescents with chronic pain. *The Journal of Pain, 11*(11), 1027–1038.

Li, C. H. (2016). Confirmatory factor analysis with ordinal data: comparing robust maximum likelihood and diagonally weighted least squares. *Behavior research methods, 48*, 936-949.

Li, G. R., Sun, J., Ye, J. N., Hou, X. H., & Xiang, M. Q. (2023). Family functioning and mobile phone addiction in university students: mediating effect of loneliness and moderating effect of capacity to be alone. *Frontiers in psychology, 14,* 1076852.

Lin, C. X., Qing, Z. H., Yan, C. H., Tang, S. J., Wang, C. L., Yang, X. H., & Liu, X. Q. (2024). The relationship between parental phubbing and adolescents' depressive symptoms: a systematic review and meta-analysis. *Adolescent Research Review*, 1-11.

Linebarger, D. L., Barr, R., Lapierre, M. A., & Piotrowski, J. T. (2014). Associations between parenting, media use, cumulative risk, and children's executive functioning. *Journal of Development and Behavioral Pediatrics, 35*(6), 366-377.

Liu, C. (2023). The unique role of smartphone addiction and related factors among university students: a model based on cross-sectional and cross-lagged network analyses. *BMC psychiatry*, *23*(1), 883.

Liu, S., Wu, P., Han, X., Wang, M., Kan, Y., Qin, K., & Lan, J. (2024). Mom, dad, put down your phone and talk to me: how parental phubbing influences problematic internet use among adolescents. *BMC psychology*, *12*(1), 125.

Liu, Q., Wu, J., Zhou, Z., & Wang, W. (2020). Parental technoference and smartphone addiction in Chinese adolescents: The mediating role of social sensitivity and loneliness. Children and Youth Services Review, 105434.

Luo, X., Pu, H., Wang, S., Zhong, D., Liu, F., & Li, Z. (2024). Influence of Internet use on Chinese residents' health: The mediating role of health knowledge. *Technology in Society*.

Mackay, L. J., Komanchuk, J., Hayden, K. A. ve Letourneau, N. (2022). Impacts of parental technoference on parent-child relationships and child health and developmental

outcomes: a scoping review protocol. *University of Calgary's Digital Repository, 11*(1), 2-7.

Majumdar, S., Guha, S., & Marakkath, N. (2014). Technology and innovation for social change: An ıntroduction. *Technology and Innovation for Social Change, 1–3.* doi:10.1007/978-81-322-2071-8_1

Manap, A. (2024). Dijital ebeveynlik farkındalığının çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisi. *Igdir University Journal of Social Sciences*, (35).

Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının çeşitli değişkenler, aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12*(1), 141-156.

Masur, E. F., Flynn, V., & Olsen, J. (2016). Infants' background television exposure during play: Negative relations to the quantity and quality of mothers' speech and infants' vocabulary acquisition. *First Language, 36*(2), 109–123.

Matthes, J., Thomas, M. F., Stevic, A., & Schmuck, D. (2021). Fighting over smartphones? Parents' excessive smartphone use, lack of control over children's use, and conflict. *Computers in Human Behaviour, 116,* 106618.

Mayerhofer, D., Haider, K., Amon, M., Gächter, A., O'Rourke, T., Dale, R., ... & Pieh, C. (2024). The association between problematic smartphone use and mental health in austrian adolescents and young adults. In *Healthcare, 12*(6), 600. MDPI.

McDaniel, B. T. (2021). The DISRUPT : A measure of parent distraction with phones and mobile devices and associations with depression, stress, and parenting quality. Human Behavior and Emerging Technologies. doi:10.1002/hbe2.267

McDaniel, B. T. (2015). "Technoference": Everyday intrusions and interruptions of technology in couple and family relationships. In C. J. Bruess (Ed.), Family communication in the age of digital and social media. New York: Peter Lang Publishing.

McDaniel, B. T. (2020). Technoference: Parent mobile device use and implications for children and parent-child relationships. *Zero To Three, 41*(2), 30-36.

McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016a). Technology interference in the parenting of young children: Implications for mothers' perceptions of coparenting. *The Social Science Journal, 53,* 435–443.

McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016b). "Technoference": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture, 5*(1), 85–98.

McDaniel, B. T., & Drouin, M. (2019). Daily technology interruptions and emotional and relational well-being. *Computers in Human Behavior*, *99*, 1-8.

McDaniel, B. T., Galovan, A. M., Cravens, J. D., ve Drouin, M. (2018). "Technoference" and implications for mothers' and fathers' couple and coparenting relationship quality. Computers in Human Behavior, 80, 303–313.

McDaniel, B. T., Galovan, A. M., & Drouin, M. (2021). Daily technoference, technology use during couple leisure time, and relationship quality. *Media Psychology*, *24*(5), 637-665.

McDaniel, B. T., Pater, J., Cornet, V., Mughal, S., Reining, L., Schaller, A., ... & Drouin, M. (2023). Parents' desire to change phone use: Associations with objective smartphone use and feelings about problematic use and distraction. *Computers in Human Behavior*, *148*, 107907.

McDaniel, B. T., & Radesky, J. S. (2018). Technoference: parent distraction with technology and associations with child behavior problems. *Child Development, 89*(1), 100–109.

McDaniel, B. T., Radesky, J., Pater, J., Galovan, A. M., Harrison, A., Cornet, V., ... & Drouin, M. (2024). Heavy users, mobile gamers, and social networkers: patterns of objective smartphone use in parents of infants and associations with parent depression, sleep, parenting, and problematic phone use. *Human Behavior and Emerging Technologies*, *2024*(1), 3601969.

McDaniel, B. T., Ventura, A. K., & Drouin, M. (2024). Parent social media use and gaming on mobile phones, technoference in family time, and parenting stress. *Psychology of Popular Media.*

McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (1999). Causes and consequences of social ınteraction on the ınternet: a conceptual framework. *Media Psychology*, *1*(3), 249–269.

Meeus, A., Coenen, L., Eggermont, S., & Beullens, K. (2021). Family technoference: exploring parent mobile device distraction from children's perspectives. *Mobile Media & Communication*, *9*(3), 584-604.

Meeus, A., & Stevic, A. (2024). Sharing is caring: The positive role of smartphone co-use in social dynamics. *Mobile Media & Communication*, *0*(0).

Merkaš, M., Perić, K., & Žulec, A. (2021). Parent distraction with technology and child social competence during the COVID-19 pandemic: The role of parental emotional stability. *Journal of family communication*, *21*(3), 186-204.

Mertler, C. A. & Reinhart, R. V. (2017). Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation. New York: Taylor ve Francis Group.

Misra, S., Cheng, L., Genevie, J., & Yuan, M. (2014). The iPhone effect. *Environment and Behavior, 48*(2), 275–298.

Morris, A. J., Filippetti, M. L., & Rigato, S. (2022). The impact of parents' smartphone use on language development in young children. *Child Development Perspectives*, *16*(2), 103-109.

Mun, I. B. (2024). Longitudinal relationship between parental and adolescent smartphone addiction: serial mediating effects of adolescent self-esteem and depression. *Internet Research*.

Mushquash, A. R., Charlton, J. K., MacIsaac, A., & Ryan, K. (2022). Romance behind the screens: exploring the role of technoference on ıntimacy. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *25*(12), 814-820.

Myers, N. D., Ahn, S., & Jin, Y. (2011). Sample size and power estimates for a confirmatory factor analytic model in exercise and sport: A Monte Carlo approach. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 82*(3), 412-423.

Myruski, S., Gulyayeva, O., Birk, S., P´erez-Edgar, K., Buss, K. A., & Dennis-Tiwary, T. A. (2018). Digital disruption? Maternal mobile device use is related to infant social-emotional functioning. *Developmental Science, 21*(4), 1-9.

Newsham, G., Drouin, M., & McDaniel, B. T. (2018). Problematic phone use, depression, and technology interference among mothers. *Psychology of Popular Media Culture, 9*(2), 117-124.

Nie, J., Wang, J., Yin, L., Wang, W., Zhang, G., & Wang, P. (2024). Mother phubbing and adolescent loneliness: A three-way moderation model involving attachment anxiety and need to belong. *Children and Youth Services Review*, 107878.

Nomkin, L. G. & Gordon, I. (2021). The relationship between maternal smartphone use, physiological responses, and gaze patterns during breastfeeding and face-to-face interactions with infant. *PLoS One, 16*(10), e0257956.

Norris, P. (2005). The impact of the internet on political activism: Evidence from Europe. *International Journal of Electronic Government Research (IJEGR), 1*(1), 19-39.

Nguyen, D. (2024). *Is there a Relationship between Parents' Screen Usage and Young Children's Development?* (Doctoral dissertation, University of Plymouth).

Ochoa, W., Reich, S. M., & Farkas, G. (2020). The Observed Quality of Caregiver-Child Interactions With and Without a Mobile Screen Device. Academic Pediatrics.

Okechukwu Adeoye, O., Barillas, A., & Nobilio, T. (2024). Parent Technoference: What matters?. NEIU Digital Commons.

Olak, A. J., Hejduk, I., Karwowski, W., Tomczyk, P., Fazlagić, J., Gac, P., … Alrehaili, O. A. (2021). The relationships between the use of smart mobile technology, safety knowledge and propensity to follow safe practices at work. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, *27*(3), 911–920.

Olhaberry, M. P., León, M. J., Coo, S., Barrientos, M., & Pérez, J. C. (2022). An explanatory model of parental sensitivity in the mother-father-infant triad. *Infant Mental Health Journal, 43*(5), 714–729.

Özcan, A. & Tezel Şahin, F. (2023). "Teknoferans": teknoloji cihazı müdahale ölçeği ve yaşam örneklerinde teknoloji müdahalesi ölçeği'nin türkçeye uyarlanması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (14),* 1-24.

Padilla-Walker, L. M., Coyne, S. M., & Fraser, A. M. (2012). Getting a high-speed family connection: associations between family media use and family connection. *Family Relations, 61*(3), 426–440.

Parasuraman, S., Sam, A. T., Yee, S. W. K., Choun, B. L. C., & Ren, L. Y. (2017). Smartphone usage and increased risk of mobile phone addiction: A concurrent study. *International Journal of Pharmaceutıcal Investigation, 7*(3), 125-131.

Pari Ccama, Y. (2019). Uso de los smartphone en las relaciones familiares en estudiantes universitarios de la Universidad Nacional del Altiplano de Puno. *Comuni@cción: Revista De Investigación En Comunicación Y Desarrollo*, *10*(2), 151-159.

Parker, C., Scott, S., & Geddes, A., (2019). Snowball Sampling, In P. Atkinson, S. Delamont, A. Cernat, J.W. Sakshaug, & R.A. Williams (Eds.), *SAGE Research Methods Foundations.*

Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Mesut Bütün & Selçuk B. Demir (Çev.). Ankara: Pegem

Paulus, F. W., Joas, J., Friedmann, A., Fuschlberger, T., Möhler, E., & Mall, V. (2024). Familial context influences media usage in 0-to 4-year old children. *Frontiers in Public Health, 11*, 1256287.

Pazarcikci F. (2024). Risk factors for technology addiction in young children ages 2-5 years. *Journal of Pediatric Nursing,* 78, e141–e147.

Peebles, A., & Chen, Y. A. (2024). Parental Internet practices in the family system: Restrictive mediation, problematic Internet use, and adolescents' age-related variations in perceptions of parent-child relationship quality. *Journal of Social and Personal Relationships, 41*(6), 1347-1369.

Pempek, T. A., & McDaniel, B. T. (2016). Young children's tablet use and associations with maternal well-being. *Journal of Child and Family Studies, 25*, 2636-2647.

Qiao, L., & Liu, Q. (2020). The effect of technoference in parent-child relationships on adolescent smartphone addiction: the role of cognitive factors. Children and Youth Services Review, 105340.

Qi-Hua, L. I. U., Di, Z. H. I., & Zong-Kui, Z. H. O. U. (2021). The relationship between technoference and smartphone addiction of adolescents: the roles of emotional symptoms and environmental sensitivity. *Journal of Psychological Science*, (3), 583.

Radesky, J., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C. (2015). Maternal mobile device use during a structured parent–child interaction task. *Academic Pediatrics, 15*(2), 238-244.

Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: The excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal Of Developmental And Behavioral Pediatrics, 37*(9), 694–701.

Raina S. K. (2015). Establishing association. *Indian Journal Medical Research, 141*(1), 127.

Rajani, M., & Chandio, M.S. (2004). Use of internet and its effects on our society. *In National Conference on Emerging Technologies, 157-161.*

Raphaely, S. G., Goldberg, S. B., Stowe, Z. N., & Moreno, M. A. (2024). Association Between Parental Problematic Internet Use and Adolescent Depression. *Child Psychiatry & Human Development*, 1-9.

Raudaskoski, S., Mantere, E. S., & Valkonen, S. (2017). The influence of parental smartphone use, eye contact and 'bystander ignorance' on child development. *Media, Family Interaction and the Digitalization of Childhood,* 11, 173-184.

Reed, J., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R. M. (2017). Learning on hold: Cell phones sidetrack parent-child interactions. *Developmental Psychology, 53*(8), 1428-1436.

Rivera, J. A. G., Gato, I. H., Núñez, R. M., López, J. M., Tirado, M. G., & Rivera, S. G. (2018). Interferencia de la tecnología en las relaciones de pareja y su impacto en la salud mental de la mujer puertorriqueña. *Revista puertorriqueña de Psicología*, *29*(1), 56-71.

Rozenblatt-Perkal, Y., Davidovitch, M., & Gueron-Sela, N. (2022). Infants' physiological and behavioral reactivity to maternal mobile phone use—An experimental study. *Computers in Human Behavior, 127,* 107038.

Şenel, A., & Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(12), 45-65.

Şengül Avşar, A. (2024). Açımlayıcı faktör analizi ve güvenirlik analizi. A. Şengül Avşar (Ed.), *Jamovi ile kolay istatistik içinde* (s. 179-204). Nobel Akademik Yayıncılık.

Sağlam, T. (2024). Çocuklarda teknoloji kullanımı ve dijital ebeveynlik. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 14*(1), 123-129.

Salles, F. L. P., Basso, M. F., & Leonel, A. (2024). Smartphone use: Implications for musculoskeletal symptoms and socio-demographic characteristics in students. *Interdisciplinary Rehabilitation/Rehabilitacion Interdisciplinaria*, *4*, 72-72.

Sarwar, M. Ş., Bhatti, A., & Gulzar, H. (2021). The impact of mobile phone on family life: A case study of Lahore, Pakistan. *Journal of Peace Development & Communication*, *4*(3), 192-207.

Sergent, K. (2020). Navigating technoference in the family system. Educational Specialist, 2020-current. 18.

Sethna, V., Pote. I., Wang, S., Gudbransen, M., Blasi, A., McCusker, C., ... McAlonan, G. (2017). Mother–infant interactions and regional brain volumes in infancy: an MRI study. *222*, 2379-2388.

Shah, S. A., & Phadke, V. D. (2023). Mobile phone use by young children and parent's views on children's mobile phone usage. *Journal of Family Medicine and Primary Care, 12*(12), 3351-3355.

Shandhi, M. H., Singh, K., Janson, N., Ashar, P., Singh, G., Lu, B., ... Dunn, J. P. (2024). Assessment of ownership of smart devices and the acceptability of digital health data sharing. *Npj Digital Medicine, 44*(7), 1-10.

Shao, T., Zhu, C., Lei, H., Jiang, Y., Wang, H., & Zhang, C. (2024). The relationship of parent-child technoference and child problematic smartphone use: The roles of parent-child relationship, negative parenting styles, and children's gender. *Psychology research and behavior management*, *17*, 2067–2081.

Shao, T., Zhu, C., Quan, X., Wang, H., & Zhang, C. (2022). The relationship of technoference in conjugal ınteractions and child smartphone dependence: the chain mediation between marital conflict and coparenting. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(17), 10949.

Small, G. W., Lee, J., Kaufman, A., Jalil, J., Siddarth, P., Gaddipati, H., … Bookheimer, S. Y. (2020). Brain health consequences of digital technology use. *Dialogues in Clinical Neuroscience, 22*(2), 179–187. https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/gsmall

Smith, K. E., Landry, S. H., & Swank, P. R. (2000). The ınfluence of early patterns of positive parenting on children's preschool outcomes. *Early Education & Development, 11*(2), 147–169.

Stockdale, L. A., Coyne, S. M., & Padilla-Walker, L. M. (2018). Parent and child technoference and socioemotional behavioral outcomes: A nationally representative study of 10- to 20- year-old adolescents. *Computers in Human Behavior,* 88, 219-226.

Stockdale, L. A., Porter, C. L., Coyne, S. M., Essig, L. W., Booth, M., Keenan-Kroff, S., & Schvaneveldt, E. (2020). Infants' response to a mobile phone modified still-face paradigm: Links to maternal behaviors and beliefs regarding technoference. *Infancy*, *25*(5), 571-592.

Sundqvist, A., Heimann, M., & Koch, F. S. (2020). Relationship between family technoference and behavior problems in children aged 4-5 years. *Cyberpsychology, behavior and social networking, 23*(6), 371–376.

Szyjewski, G., & Fabisiak, L. (2018). A study on existing and actually used capabilities of mobile phones Technologies. *Procedia Computer Science, 126*, 1627-1636.

Szymańska, P. (2023). Measuring technology ınterference in parent–child relationship: the polish version of the disrupt scale. *Roczniki Psychologiczne*, *26*(4), 395-411.

Tammisalo, K., & Rotkirch, A. (2022). Effects of information and communication technology on the quality of family relationships: A systematic review. *Journal of social and personal relationships*, *39*(9), 2724-2765.

Tang, Y., Xu, J., Zhao, Y., Davis, T., & Zhang, H. (2024). Parental phubbing and adolescent smartphone addiction: depression and perceived school climate matter. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *27*(4), 287-293.

Tankı, F. N., & Phıllıps, J. G. (2024). Exploring the nexus between child unintentional ınjuries and parental smartphone distraction: a narrative review of studies, news reports, and rising cases. *The Maldives National Journal of Research*, *12*(1), 58-81.

Terras, M. M., & Ramsay, J. (2016). Family digital literacy practices and children's mobile phone use. Frontiers in Psychology, 7.

Tong, W., Jia, J., Wang, P., & He, W. (2024). The associations between parental phubbing, adolescent phubbing, and adolescents' adjustments: a cross-lagged panel network analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, *53*(7), 1529-1541.

Topping, K., Dekhinet, R., & Zeedyk, S. (2012). Parent–infant interaction and children's language development. *Educational Psychology, 33*(4), 391-426.

TUİK (2024). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2024.* Web: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2024-53638 adresinden 29 Ekim 2024'te alınmıştır.

TUİK (2024). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2024.* Web: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492 adresinden 9 Eylül 2024'te alınmıştır.

Turvill, A., Fido, D., & Parker, E. (2019). Early childhood technoference threat is predicted by authoritative parenting, but not parental knowledge of digital risks.

UAB (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı). *Nüfusumuzun Yüzde 86,5'i Çevrimiçi; Yüzde 93,8'i Mobil.* Web: https://sgb.uab.gov.tr/haberler/nufusumuzun-yuzde-86-5-i-cevrimici-yuzde-93-8-i-mobil adresinden 29 Ekim 2024'te alınmıştır.

Uyumaz, G. & Sırgancı, G. (2020). Doğrulayıcı faktör analizi için gerekli örneklem büyüklüğü kaç kişidir?: Bayes yaklaşımı ve maksimum olabilirlik kestirimi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16*(32), 5302-5340.

Üstündağ, A. (2024). Dijital çağda ebeveynlik: annelerin dijital farkındalığı nasıl? *Dijital Çağda Öğrenme ve Öğretim Dergisi, 9*(1), 50-60.

Vanden Abeele, M. M. P., Abels, M., & Henickson, A. T. (2020). Are parents less responsive to young children when they are on their phones? A systematic naturalistic observation study. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking, 23*(6), 363–370.

Van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional

intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. Computers in Human Behavior, 45, 411–420.

Villegas, A. (2013). The influence of technology on family dynamics. *Proceedings of the New York State Communication Association*, *2012*(1), 10.

Wang, Z., Irwin, M., Cooper, C., & Srivastava, J. (2015). Multidimensions of media multitasking and adaptive media selection. *Human Communication Research, 41*(1), 102–127.

Wang, X., Qiao, Y., Li, W., & Lei L. (2022). Parental phubbing and children's social withdrawal and aggression: a moderated mediation model of parenting behaviors and parents' gender. Journal Interpers Violence, 37, 21-22.

Wartella E., Rideout, V., & Lauricella, A. (2014). 'Parenting in the Age of Digital Technology' http://cmhd.northwestern.edu/wpcontent/uploads/2015/06/ParentingAgeDigitalTechnology.REVISED.FINAL_.2014.pdf sitesinden erişim sağlandı.

Weinstein, A. M., & Siste, K. (2023). Excessive and problematic smartphone usage, volume II. *Frontiers in Psychiatry*, *14*, 1181652.

Wilmer, H. H., Sherman, L.E., & Chein, J. M. (2017). Smartphones and cognition: a review of research exploring the links between mobile technology habits and cognitive functioning. *Frontiers in Psychology, 25*(8), 605.

Xie, X., Tang, X., Wu, S., & Shen, X. (2024). Mechanisms of maternal and paternal phubbing on adolescents' self-control: the attenuating effect of having a sibling. *Mobile Media & Communication*, *12*(1), 3-22.

Xin, C. H. E. N., Yue, L. I. N., & Qi-Hua, L. I. U. (2020). Technoference and adolescent smartphone addiction: the effect of core self-evaluations and need satisfaction perceived online. *Journal of Psychological Science*, (2), 355.

Yaman, F., Yurdakul, I. K., Akbulut, Y., & Dönmez, O. (2024). An examination of the digital parenting profiles in Turkey. *Child Psychiatry & Human Development*, *55*(2), 384-393.

Yang, X., Jiang, P., & Zhu, L. (2023). Parental problematic smartphone use and children's executive function: The mediating role of technoference and the moderating role of children's age. *Early Childhood Research Quarterly, 63,* 219–227.

Yalçın, V. & Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(2), 461-480.

Yavuzer, H. (2013). Anne Olmak, 4. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, Z. N., ve Özcan, E. N. (2021). Annelerdeki teknoloji bağımlılığı düzeyi ile dijital ebeveynlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi 2, 15-28.

Yıldırım, D. (2024). Dijital dünyanın genç/yaşlı iletişimine etkisi. *Turkiye Klinikleri Internal Medicine Nursing-Special Topics*, *10*(2), 11-15.

Yıldırım, N. & Şad, S. N. (2023). Ailede akıllı telefon bağımlılığı ölçeği geliştirme çalışması. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 14*(27), 25-54.

Yılmaz, M. (2021). Çalışma Yaşamında Teknolojik Değişim Ve Yabancılaşma. Ankara: İksad Yayınevi.

Zayia, D., Parris, L., McDaniel, B., Braswell, G., & Zimmerman, C. (2021). Social learning in the digital age: Associations between technoference, mother-child attachment, and child social skills. *Journal of School Psychology,* 87, 64–81.

Zhu, X., & Cheng, X. (2024). Staying connected: smartphone acceptance and use level differences of older adults in China. *Universal Access in the Information Society*, *23*(1), 203-212.

Zhang, A., Xiong, S., Peng, Y., Zeng, Y., Zeng, C., Yang, Y., & Zhang, B. (2022). Perceived stress and mobile phone addiction among college students: The roles of self-control and security. *Frontiers in psychiatry*, *13*, 1005062.

Zimmerle, J. C. (2019). Limiting technoference: healthy screen time habits for new parents. *International Journal of Childbirth Education*, *34*(2).

Zimmer, C., & Odum Institute (2019). Learn to perform confirmatory factor analysis in stata with data from general social survey (2016). In SAGE research Methods Datasets Part 2. SAGE Publications, Ltd.

Zoppolat, G., Righetti, F., Balzarini, R. N., Alonso-Ferres, M., Urganci, B., Rodrigues, D. L., ... & Slatcher, R. B. (2022). Relationship difficulties and “technoference” during the COVID-19 pandemic. *Journal of Social and Personal Relationships*, *39*(11), 3204-3227.

Zurcher, J. D., King, J., Callister, M., Stockdale, L., & Coyne, S. M. (2020). “I can multitask”: the mediating role of media consumption on executive function's relationship to technoference attitudes. *Computers in Human Behavior*, *113*, 106498.

EKLER

EK 1. Etik Komisyon İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.11.2023-E.809561

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-809561 24.11.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Gökçen ÖZDEMİR'in, Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ'in** danışmanlığında yürüttüğü ***"Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **21.11.2023** tarih ve **20** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2023 - 1402

Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2. Gönüllü Olur Formu

Sizi, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 21/11/2023 tarihinde / E.809561 sayı ile izin alınan ve yüksek lisans öğrencisi Gökçen ÖZDEMİR'in Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ danışmanlığı tarafından yürütülen "Ebeveyn Teknoferansı Ölçeğinin Geliştirilmesi" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...